

स्थानीय सरकार
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
भीमफेदी गाउँपालिका
मकवानपुर, बागमती प्रदेश

**भीमफेदी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना
(Revenue Improvement Action Plan-RIAP)**

२०७९

बिषय-सूची

बिषय-सूची.....	२
परिच्छेद एक : परिचय	५
१.१ पृष्ठभूमि.....	५
१.२ राजस्व सुधार योजनाको औचित्य.....	६
१.३ राजस्व सुधार योजनाले राखेका उद्देश्यहरु.....	८
१.४ राजस्व सुधार योजना तर्जुमा विधि, प्रक्रिया र चरणहरु.....	९
१.४.१ सन्दर्भ सामाग्री सङ्कलन तथा अध्ययन	१०
१.४.२ गाउँपालिकासँग सम्पर्क, छलफल र सूचना सङ्कलन विधि निर्धारण	११
१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन	११
१.४.४ राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी तथा राजस्व प्रक्षेपण.....	११
१.४.५ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुशरण	१२
१.५ योजनाका सीमाहरु.....	१२
परिच्छेद दुइ : गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय.....	१३
२.१ संक्षिप्त परिचय.....	१३
२.१.१ अवस्थिति.....	१३
२.१.२ जनसङ्ख्या.....	१४
२.१.३ भू-उपयोग	१४
२.१.४ धार्मिक तथा साँस्कृतिक अवस्था	१४
२.१.५ आर्थिक अवस्था	१५
२.१.६ सामाजिक अवस्था	१५
२.२ मानव संसाधनको अवस्था	१५
२.३ भौतिक सम्पत्तिको अवस्था	१६
परिच्छेद तीन : स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता	१७
३.१ गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था	१७
३.२ आय परिचालनको अवस्था.....	१८

३.३ आन्तरिक स्रोत तर्फका राजश्व संकलनको प्रमुख क्षेत्रहरु र सम्भावना विश्लेषण	२०
३.३.१ कर राजस्व.....	२०
३.३.२ गैह कर राजस्व.....	२५
परिच्छेद चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था	३०
४.१ राजश्व परिचालन नीतिहरु.....	३०
४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता (राजश्व शाखा तथा राजश्व प्रशासन)	३०
४.३ राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण.....	३०
४.४ राजस्व परामर्श समिति	३०
४.५ राजस्व प्रशासनमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु	३१
४.६ राजश्व प्रशासन तथा नीतिसम्बन्धी सवालहरु.....	३२
४.७ प्रभावकारी राजश्व परिचालनका प्रमुख पक्षहरु	३२
४.८ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था	३२
४.९० उपयुक्त संगठन निर्माण	३२
४.९१ तथ्यामा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरुको प्राथमिकीकरण	३२
४.१२ विभिन्न आयमूलक कार्यक्रम	३२
४.१३ पारदर्शिता र जवाफदेहिता	३३
४.१४ परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजश्व संकलन.....	३३
परिच्छेद पाँच : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था	३४
परिच्छेद छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण.....	४१
६.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण.....	४६
६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण	५०
परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा.....	५२
परिच्छेद आठ : कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन.....	५४
अनुसूचीहरु	
अनुसूची १ : पृष्ठपोषण सम्बन्धमा	
अनुसूची २ : तथ्याङ्क सङ्कलन फारम	
अनुसूची ३ : विषयगत विश्लेषणको नमूना फाराम	
अनुसूची ४ : फोटोग्राफ तथा मिटिङ माइन्यूट	

तालिकाहरू:

तालिका १ : भीमफेदी गाउँपालिकाको बडागत रूपमा घरपरिवार संख्या तथा जनसंख्या विवरण.....	१३
तालिका २ : स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसारको राजश्व अधिकार	१७
तालिका ३ : गाउँपालिकाको आय परिचालनको अवस्था.....	१८
तालिका ४ : भूमि कर सम्भावनाको गणना.....	२०
तालिका ५ : सम्पत्ति कर सम्भावनाको गणना	२१
तालिका ६ : घरवहाल कर सम्भावनाको गणना.....	२२
तालिका ७ : व्यवसाय कर सम्भावनाको गणना.....	२३
तालिका ८ : व्यवसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर सम्भावनाको गणना	२६
तालिका ९ : बहाल विटौरी क्षेत्रको सम्भावनाको गणना	२६
तालिका १० : सिफारिस दस्तुर	२७
तालिका ११ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भावनाको गणना	२८
तालिका १२ : सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय.....	२८
तालिका १३ : राजश्व परामर्श समिति विवरण	३१
तालिका १४ : राजश्व सुधार कार्ययोजना	३४
तालिका १५ : विगत तीन आर्थिक वर्षको वास्तविक आय	४१
तालिका १६ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि आय प्रक्षेपण	४७
तालिका १७ : भीमफेदी गाउँपालिकाको आय संरचना	५१

चित्रहरू:

चित्र नं. १: वित्तीय हस्तान्तरण प्रक्रिया	५
चित्र नं. २: राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य	८
चित्र नं. ३: कार्ययोजना तर्जुमाका चरणहरू	९
चित्र नं. ४: भीमपफेदी गाउँपालिका.....	१३
चित्र नं. ५ : भीमपफेदी गाउँपालिकाको आगामी तीन वर्षको आन्तरीक आय प्रक्षेपण	५१

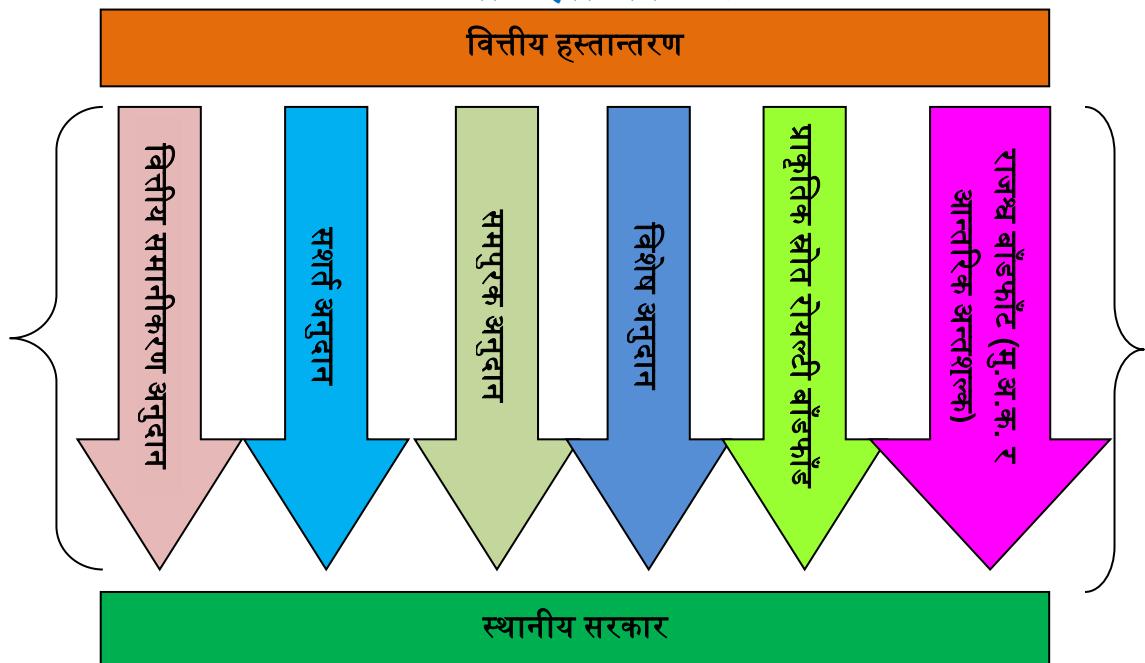
परिच्छेद एक : परिचय

१ १. पृष्ठभूमि

संघीय व्यवस्था अनुसार बनेको नेपालको वर्तमान संविधानको अनुसूची ८ ले स्थानीय तहलाई सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, सेवाशुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर (मालपोत), दण्डजरिवाना, मनोरञ्जन करलाई स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र राखेको छ । साथै संविधानको अनुसूची १० मा सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क लगाउने अधिकार तीनै तहको साझा अधिकारको रूपमा राखिएको छ । संविधानले प्रदान गरेका अधिकारहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक पर्ने कानूनी व्यबस्था तयार गर्ने क्रममा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ तथा अन्य आवश्यक संघीय कानूनहरू समेत जारी भैसकेको हुँदा स्थानीय सरकारको राजस्व परिचालनका लागि केही हदसम्म आवश्यक कानूनी आधारहरू तयार भएका छन् । स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो क्षेत्रमा पर्ने सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणको क्षमतालाई वृद्धि गर्ने आय परिचालन क्षमतालाई वृद्धि गर्ने आय परिचालन क्षमतामा पनि सुधार गर्ने आवश्यक हुँदै । यसका अतिरिक्त प्राकृतिक तथा अन्य मानवीय कारणले अकस्मात सिर्जना हुने प्रतिकुल परिस्थितिलाई सामना गर्नसक्ने गरी उत्थानशील हुन पनि आय परिचालन क्षमता सुदृढ हुनु पर्दछ ।

स्थानीय सरकारलाई संविधानद्वारा प्रदान गरिएको कार्यजिम्मेवारी पुरा गर्ने आवश्यक पर्ने साधनको परिपूर्तिका लागि सङ्घ तथा प्रदेश सरकारबाट वित्तिय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, सम्पुरक अनुदान र विशेष अनुदान दिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ जसलाई तल देखाइएको छ । सङ्घ तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने यस्तो अनुदानले मात्र स्थानीय तहको खर्च आवश्यकता पुरा गर्न सम्भव नहुने र राज्य शक्तिको बाँडफाँड गर्दा राज्यको राजस्व अधिकारको समेत तहगत सरकारबीच शक्तिको बाँडफाँड गरिने हुँदा सङ्घीय वित्त व्यवस्थापनका मान्यता अनुसार स्थानीय तहलाई विभिन्न कर तथा गैर कर लगाउने र उठाउने गरी राजस्व अधिकार समेत संवैधानिक रूपमै प्रदान गरिएको छ । अनुदान र राजस्व अधिकार बाहेक स्थानीय तहले संविधान र सङ्घीय कानून बमोजिम राजस्व बाँडफाँड बापत प्राप्त गर्नसक्ने र नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृतिमा ऋण लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

चित्र नं. १: वित्तीय हस्तान्तरण प्रक्रिया

स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएका वित्तीय अधिकारलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यवस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरूपमा परिचालन गर्न थप प्रयास गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस भएको छ । यसको मुख्य कारणहरूमा स्थानीय सरकारलाई प्राप्त क्षमतामा अधिकारहरू नयाँ भएकोले त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्याङ्क प्रणालीको स्थापना, आयको सम्भावना अध्ययन, नियन्त्रण प्रणालीको स्थापना आदि व्यवस्था तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ ।

स्थानीय सरकारको बढ्दो खर्च धान्नका लागि र उनीहरूको सामर्थ्य वृद्धि गर्नका लागि ती निकायहरूको आन्तरिक राजस्व परिचालन क्षमतामा वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता बन्न पुगेको छ यसका लागि स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका सम्भावनाहरूको खोजी गर्ने, सम्भाव्य क्षेत्रको राजस्व परिचालनका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकीय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने र ती सबै प्रयासका आधारमा आगामी दिनमा परिचालन गर्न सकिने वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि राजस्व सुधार कार्ययोजना खाँचो देखिन्छ ।

राजस्व सम्बन्धी वर्तमान स्थिति अध्ययन, विश्लेषण गरी राजस्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरूको पहिचान गर्ने, समग्र राजस्व प्रशासनलाई सुदृढ गर्ने तथा सोका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण कार्यमा सहजीकरण गर्ने प्रयोजनाका लागि स्थानीय तहहरूले राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan) तयार गरी स्थानीय तहहरूको राजस्व सुधार गर्नका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरूको कार्ययोजना आवश्यक छ । सो कार्यका लागि प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रमले यस प्रदेश अन्तरगतका विभिन्न स्थानीय तहहरूको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नका लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

यस दस्ताबेज तर्जुमाको क्रममा भएका प्रयासहरूमा गाउँपालिकाका प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा अन्य सरोकारवाला पक्षहरूले राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा आधारभूत अभिमुखीकरण, गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सुधारका लागि सहभागितात्मक विधिबाट समस्या तथा अवसरहरूको पहिचान गरी मुख्य उपलब्धिका रूपमा गाउँपालिकाको कार्ययोजना तयारी र आय सम्भाव्यताको विश्लेषण गरी गाउँपालिकाको आय प्रक्षेपणलाई मार्गदर्शन जस्ता कार्यहरू रहेका छन् ।

१ २.राजस्व सुधार योजनाको औचित्य

सङ्घीयतामा तहगत सरकारलाई संविधानले नै कार्यजिम्मेवारी निश्चित गरी ती जिम्मेवारीहरू पुरा गर्ने आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्दा अन्तरसरकारी वित्तिय हस्तान्तरणको अलावा आफ्नो कार्यक्षेत्रमा तोकिएका स्रोतबाट संविधानले प्रदान गरेको अधिकार अनुरूप स्थानीय तहले राजस्व परिचालन गरी साधन स्रोतको जोहो गर्दछन् । जनताको बढ्दो माग बमोजिमको खर्च धान्नका लागि आवश्यक सामर्थ्य अभिवृद्धि गर्ने पनि ती स्थानीय सरकारहरूको आन्तरिक राजस्व परिचालन क्षमतामा वृद्धि हुनु अपरिहार्य देखिन्छ । यसका लागि स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका सम्भावनाहरूको खोजी गर्न, सम्भाव्य क्षेत्रको राजस्व परिचालनका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकीय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी तिनको यथोचित कार्यान्वयन गर्ने र ती सबै

प्रयासका आधारमा आगामी दिनमा परिचालन गर्न सकिने वास्तविक आयको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि राजस्व सुधार कार्ययोजना महत्वपूर्ण औजार हो ।

स्थानीय तहलाई कर वा गैर कर वापत रकम तिर्ने स्थानीय निवासीहरूले आफुले तिरेको करको सदुपयोग भए नभएको निगरानी गर्ने र यस विषयमा नियमित रूपमा आफ्नो गाउँपालिकानगरपालिकासँग प्रश्न सोध्ने हुनाले गाउँपालिकानगरपालिकाहरू पनि जनताप्रति सोझौ उत्तरदायी हुने वातावरण सिर्जना हुन्छ । सेवा प्रवाहमा पनि सुधार हुन्छ र जनताको सन्तुष्टिको मात्रा पनि बढ्दै जान्छ । आन्तरिक स्रोतबाट परिचालित राजस्व खर्च गर्दा स्थानीय तहले कुनैपनि बाह्य शर्तहरू पालना गर्नु नपर्ने भएकोले यसको मात्रा जति बढी भयो त्यति बढी मात्रामा स्वायत्तताको अनुभूति गर्दछन् । यसरी स्थानीय तह प्रदेश तहले जति बढी स्वायत्तापूर्वक काम गर्ने पाउँछन् त्यति नै सङ्घीयता सफल र सुदृढ हुँदै जान्छ ।

स्थानीय सरकारलाई वैधानिक रूपमा नै स्रोत साधनमाथि उल्लेख्य अधिकार प्राप्त भएकोले लामो समयसम्म पनि आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व कमजोर रहने र निरन्तर सङ्घ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदानमा नै भर पर्नुपर्ने अवस्था भएमा स्थानीय सरकारको स्वायत्तता तथा दीगोपनमा प्रश्नचिन्ह लाग्ने सम्भावना रहन्छ । यस परिपेक्ष्यमा स्थानीय सरकारहरूले समयमै कानुनले अखित्यारी दिएका क्षेत्रमा आन्तरिक राजस्वको सम्भावना अध्ययन गरी कानुनसम्मत रूपमा राजस्वको क्षमता विस्तार गर्दै जानु आवश्यक हुन्छ । यसका लागि जन निर्वाचित पदाधिकारीहरू र राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूलाई संविधानले प्रदत्त गरेका काम कर्तव्य र अधिकारहरू कुशलता साथ सम्पादन गरी नागरिकहरूलाई छिटो छरितो गुणस्तरीय सेवा प्रवाह सुनिश्चित गर्न सहयोग पुऱ्याउनु पहिलो र महत्वपूर्ण कार्य हो भने भर्खरै सम्पन्न भएका स्थानीय तहको संस्थागत अवस्था स्व-मूल्याङ्कन गरी सुधारका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी तदनुरूप आवश्यकता र मागमा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै लैजानु आवश्यक छ । यसका साथै स्थानीय तहलाई संविधान र ऐनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी वित्तीय रूपमा सबल र सक्षम बनाउन राजस्व परिचालन सम्बन्धी जान, सीप र क्षमता अभिवृद्धि गर्दै सार्वजनिक विकास निर्माण र सेवा प्रवाहमा सक्षम बनाउन आवश्यक छ ।

गाउँपालिकामा थप आन्तरिक राजस्व परिचालन गर्न यसको अधिकार क्षेत्रभित्र सबै उपलब्ध आन्तरिक आयका स्रोतहरूबाट सम्भाव्य राजस्व परिचालन गर्नु अनिवार्य हुन्छ । यसमा सुधार ल्याउन गाउँपालिकाको बाह्य वातावरण तथा राजस्व प्रशासनको समेत विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ । यसैले राजस्व परिचालनमा सुधारका कृयाकलापहरू पहिचान गरी सोको कार्यान्वयनबाट स्थानीय तहको आन्तरिक आयमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतका आधारमा आगामी दिनमा प्राप्त हुन सक्ने राजस्वको प्रक्षेपण गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को प्रावधान बमोजिम यो राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरिनेछ । यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाबाट गाउँपालिकालाई आफ्नो आन्तरिक आय परिचालन सुधारका साथै राजस्व प्रक्षेपणलाई यथार्थपरक, समन्यायिक, सहभागितामूलक र वैज्ञानिक बनाई बजेट तर्जुमा प्रकृयालाई थप व्यवस्थित गर्न मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ । यसै सन्दर्भमा भीमफेदी गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनमा सुधार ल्याउनको लागि राजस्व सुधारका कृयाकलापहरू पहिचान गर्ने र पहिचान गरिएका कृयाकलापहरूको कार्यान्वयनबाट स्थानीय तहको आन्तरिक आयमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतका आधारमा आगामी दिनमा प्राप्त हुन सक्ने राजस्वको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि यो राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गर्न लागिएको छ । राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको औचित्यको सांरासलाई निम्न चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र नं. २: राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य

१. स्थानीय तहको राजस्वका सम्भावना, तिर्न सक्ने क्षमता र राजस्व प्रशासनको विश्लेषण गरी आवश्यक सुधारका उपायहरु पहिचान गर्ने ।
२. स्थानीय तहको आन्तरिक आयका आधार, दायरा र दरको सम्भाव्यता विश्लेषण गरी राजस्व प्रक्षेपण गर्ने ।
३. व्यवसायमैत्री कर प्रशासनबाट स्थानीय उदयम, व्यवसाय लगायतका आर्थिक विकास क्रियाकलापहरूलाई करको आधार अन्तर्गत समेट्न आवश्यक मार्गदर्शन प्रदान गर्ने ।
४. स्थानीय तहले अपनाउनु पर्ने आय सुधारका कार्ययोजना तयार गरी सो राजस्व सुधार गर्ने ।
५. आवधिक योजना अन्तर्गतका योजनाहरूको कार्यान्वयन गर्नको निमित्त स्रोत सुनिश्चित गर्ने ।
६. वार्षिक बजेटलाई बढी यथार्थपरक, प्रभावकारी र उद्देश्यमूलक बनाउन ।
७. स्थानीय तहको काम कारवाहीलाई अड्डै पारदर्शी तथा नागरिक प्रति जिम्मेवार बनाउन ।

१ ३. राजस्व सुधार योजनाले राखेका उद्देश्यहरु

गाउँपालिकाको आन्तरिक आयका सम्भावनाहरूको पहिचान तथा अधिकतम परिचालनका लागि देखिएका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्ने कार्ययोजना तयार गरी सोको आधारमा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपणमा गाउँपालिकालाई सहयोग पुर्याउनु नै यस योजनाको मूलभूत उद्देश्य हो । यस योजनाका खास उद्देश्यहरु देहाय अनुसार रहेका छन् :

- स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरु तथा कर्मचारीहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्ने ।
- शीर्षकगत रूपमा सम्भावित करका आधार तथा विगत तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्थाको विश्लेषण गर्ने ।
- राजस्व वृद्धिको लागि आयका प्रमुख स्रोतहरूको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने ।
- स्थानीय तहको राजस्व प्रशासनको संगठनात्मक सङ्कलन तथा बिलिङ्ग पद्धति र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सहित पालिकाको राजस्व प्रशासन तथा यसको कार्यक्षलताको विश्लेषण गर्ने ।

- स्थानीय तहको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी आय सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको आन्तरिक आय सुदृढीकरण कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- नयाँ सम्भावनाहरूको पहिचान गर्दै स्थानीय तहले अपनाउनुपर्ने सुधार रणनीति सहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- स्थानीय तहको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आगामी आर्थिक वर्षमा सुधारका लागि सुझाव प्रदान गर्ने ।

१ ४. राजस्व सुधार योजना तर्जुमा विधि, प्रक्रिया र चरणहरू

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया स्थानीय पदाधिकारी, कर्मचारी, सम्बन्धित समितिहरू र सरोकारवालाहरूको अपनत्व र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले सहभागितामूलक विधि अवलम्बन गरिएको छ । यसको मार्गदर्शकका रूपमा सड्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी गरिएको स्थानीय तहको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६ लाई लिईएको छ । साथै स्थानीय आवश्यकता अनुसार सम्भाव्य स्थानीय राजस्वका स्रोतहरूलाई समेट्ने उद्देश्यले तथ्याङ्क तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी निर्देशिका बमोजिम कार्ययोजना तर्जुमाका चरणहरू यसप्रकार रहेका छन्:

चित्र नं. ३: कार्ययोजना तर्जुमाका चरणहरू

१	• राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी निर्णय र समय सारिणी निर्धारण
२	• योजना तर्जुमाका लागि आवश्यक सन्दर्भ सामाग्रीहरू सङ्कलन तथा अध्ययन
३	• प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना
४	• सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन एवम् विश्लेषण
५	• राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी (प्रारम्भिक)
६	• योजनाको मस्यौदा तयारी
७	• राजस्व सम्भावना विश्लेषण तथा राजस्व प्रक्षेपण
८	• मस्यौदा प्रतिवेदन गाउँपालिकामा प्रस्तुति र सुझाव सङ्कलन
९	• मस्यौदा पुनरावलोकन र अन्तिम प्रतिबेदन तयारी
१०	• अन्तिम प्रतिबेदन गाउँपालिकामा हस्तान्तरण

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने कार्यक्रम सम्बन्धमा वागमती प्रदेश सुशासन केन्द्र र यस नेपाल डेभलपमेन्ट कन्सन्लटेन्सी (NDC) बीच समझौता भएपछि विभिन्न समयमा भएका छलफलहरूबाट गाउँपालिकाबाट आवश्यक सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन गरिएको हो । राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि निम्न विधि र प्रकृया अवलम्बन गरिएको छ । मुलतः राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा Coaching & Mentoring (स्थलगत रूपमा सँगसँगै काम गर्दै सिकाउँदै जाने) विधिमा आधारित भएर गरियो ।

- भीमफेदी गाउँपालिकामा कार्य प्रारम्भ गर्नुभन्दा पहिला परामर्शदाताले बागमति प्रदेश सुशासन केन्द्रको सम्बन्धित विज्ञ वा तोकिएको कर्मचारीहरूसँग भीमफेदी गाउँपालिकामा गर्नुपर्ने कार्यको योजना बनाई छलफलबाट अन्तिम रूप दिई अगाडि बढाईएको हो ।
- भीमफेदी गाउँपालिकाबाट राजस्व कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको गुणस्तर सुनिश्चितताका लागि अनुगमन र फलोअप, प्रदेश प्रशिक्षण केन्द्रबाट अनुगमन तथा सुझाव लिई विस्तृत कार्ययोजना बनाइएको थियो ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण प्रकृयालाई सहभागितामूलक विधिबाट सञ्चालन गरियो । साथै यस विषयमा भीमफेदी गाउँपालिकाका कर्मचारीहरूको पनि क्षमता अभिवृद्धि गर्दै भीमफेदी गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा अन्य जनप्रतिनिधि, कर्मचारी एवम् सरोकारवालाहरूको सहभागितामा छलफल गरियो ।
- सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार पारेको गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ मा उल्लेखित सम्बन्धित फारामहरू विधि तथा प्रकृयाहरू प्रयोग गरी (छलफल तथा कार्यशाला) मार्फत राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गरियो । यस प्रकृयाबाट पहिचान गरिएका आवश्यकताहरूलाई एकिकृत गरी भीमफेदी गाउँपालिकाको ३ वर्षे राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरि, अन्तिम दस्तावेज तयार गरी भीमफेदी गाउँपालिकालाई प्रस्तुतिकरण गरी आवश्यक सुझावहरूलाई सङ्कलन गरी दस्तावेजलाई अन्तिम रूप दिईयो ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम दस्तावेज आवश्यकताका आधारमा (विद्युतिय तथा भौतिक प्रति) प्रदेश सुशासन केन्द्रमा बुझाइयो ।

१.४.१ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन

अध्ययन कार्यको प्रथम चरणमा विज्ञ समूहबाट विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामग्रीहरूको सङ्कलन तथा पुनरावलोकन गरिएको छ । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएका मुख्य सामग्रीहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- नेपालको संविधान, २०७२
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- गाउँपलिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६
- भीमफेदी गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र), २०७४
- भीमफेदी गाउँपालिकाको आय/व्यय विवरण (आ.व. २०७६/७७-२०७८/७९)
- भीमफेदी गाउँपालिकाको गाउँसभाबाट स्वीकृत भएको आ.व. २०७८/७९ का लागि निर्धारण गरिएको विभिन्न करहरूको दर रेट (आर्थिक ऐन २०७८)
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०७६

१.४.२ गाउँपालिकासँग सम्पर्क, छलफल र सूचना सङ्कलन विधि निर्धारण

गाउँपालिकाका अध्यक्ष र उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सूचना प्रविधि अधिकृत तथा आन्तरिक लेखा परीक्षक लगायतसँग प्रत्यक्ष छलफल गरी गाउँपालिकाकले हालसम्म परिचालन गरि आएका करका आधारहरु, राजस्व परिचालनको अवस्था, सुधार गर्न सकिने क्षेत्र, राजस्व प्रशासनको वर्तमान संरचना, यसमा सुधार गर्न सकिने क्षेत्र, पदाधिकारी तथा कर्मचारीको क्षमता विकासका सवालहरु र हाल तयार गर्न लागेको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा र यसको प्रक्रियाबारे जानकारी गराई गाउँपालिकाको भूमिका सम्बन्धमा स्पष्ट पारियो । राजस्व सुधार कार्ययोजनाका लागि कार्यतालिका निर्धारण तथा कार्यजिम्मेवारी निर्धारण गरी आवश्यक सूचना सङ्कलन फाराम अनुसार सम्बन्धित सूचना, सामाग्रीहरु आदिका आधारमा भीमफेदी गाउँपालिकाको राजस्वको अवस्था बारे जानकारी हाँसिल गरी मुख्य सवालहरु पहिचान गरियो । आवश्यक सन्दर्भ सामाग्रीहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात विजहरुको टोलीबाट तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलनका लागि आवश्यक फारामहरुमा अभ्यास गरि सो फारामलाई अन्तिम रूप दिन यस कार्यमा सङ्कलन विजहरुबीच आवश्यक छलफल र अन्तरक्रिया समेत गरिएको थियो । सूचना सङ्कलनका लागि तयार गरिएको फारमहरु निम्नानुसार रहेकाछन् ।

- गाउँपालिकाको परिचयको लागि आवश्यक आधारभूत र संस्थागत सूचना तथा मुख्य पदाधिकारीहरुसँगको परामर्शका लागि तयार गरिएको सूचना सङ्कलन चेकलिष्ट अनुसूचीमा रहेको छ । यस सूचीमा मुख्यतः गाउँपालिको संक्षिप्त परिचय, गठन, राजस्व प्रशासनको अवस्था र विगत तीन आर्थिक वर्षको राजस्व परिचालनको स्थिति बारे जानकारी लिने उद्देश्यले यो फारमको प्रयोग गरियो ।
- राजस्वका शीर्षकगत समूह छलफलका लागि आवश्यक सूचनासँग सम्बन्धित फारम अनुसूचीमा रहेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा व्यवस्था भए अनुसार कर र गैरकरहरुको शीर्षकगत रूपमा वर्तमान समस्याहरु, सम्भावना, समाधानका लागि गर्नुपर्ने उपायहरु र जिम्मेवार निकायको पहिचान र कार्यान्वयनको समयावधीका बारेमा समूहगत रूपमा छलफल गर्नका लागि यो फारम प्रयोगमा ल्याईएको हो ।

१ ३.४.तथ्याङ्कसूचना सङ्कलन

भीमफेदी गाउँपालिकाको सङ्कलित विगतका आय तथा व्यय, आर्थिक ऐन तथा विनियोजन ऐन, नीति तथा कानूनहरु र पूर्वनिर्धारित प्रश्नावली तथा ढाँचामा गाउँपालिका र वडास्तरका प्राथमिक तथा द्वितीय सोतबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरु विश्लेषण गरियो । यी विषयमा थप प्रष्टताका लागि गाउँपालिका अध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा अधिकृतसँग भएको अन्तर्क्रियामा एक आपसमा प्रष्ट हुनुपर्ने विषय, गाउँपालिकाले झोगिरहेका चुनौतीहरु, अपेक्षा र आवश्यकता बारेमा जानकारी आदान प्रदान भयो । त्यसपछि सबै प्राप्त सूचनाहरु र अन्तर्क्रियाबाट प्राप्त वस्तुस्थिति बारेको थप स्पष्टता पछि केही अङ्ग स्पष्ट हुनुपर्ने विषयहरु गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्व शाखा तथा लेखा अधिकृतसँग सम्पर्क गर्दै सोही आधारमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१ ४.४.राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी तथा राजस्व प्रक्षेपण

सन्दर्भ सामाग्री सङ्कलन तथा अध्ययन, गाउँपालिकासँग सम्पर्क, छलफल र सूचना सङ्कलन विधि निर्धारण र तथ्याङ्कसूचना सङ्कलन लगायतका क्रियाकलापहरु तथा प्राप्त सुचनाको विश्लेषणका आधारमा पहिचान भएको

वार्षिक कुल सम्भाव्यता र स्रोतबाट प्राप्त हुन सक्ने राजस्वलाई आगामी तीन वार्षिक वर्षका लागि प्रक्षेपण गरियो । साथै भीमफेदी गाउँपालिकामा मस्यौदा प्रतिवेदनको प्रस्तुतिकरण गरी प्राप्त सुझावहरु सङ्लग्न गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१ ५.४.राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुशरण

राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाले आवश्यक छलफल तथा स्वीकृति गरी कार्यान्वयन गर्ने र कार्ययोजना बमोजिम कार्य भए नभएको भन्ने बारेमा समय समयमा समिक्षा र आवश्यकता अनुसार सुधारका लागि छलफल नियमित रूपमा गर्ने अनुगमन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कुरा अवगत गराइयो ।

१ ५.योजनाका सीमाहरु

भीमफेदी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमा भित्र रही तयार गरियो:

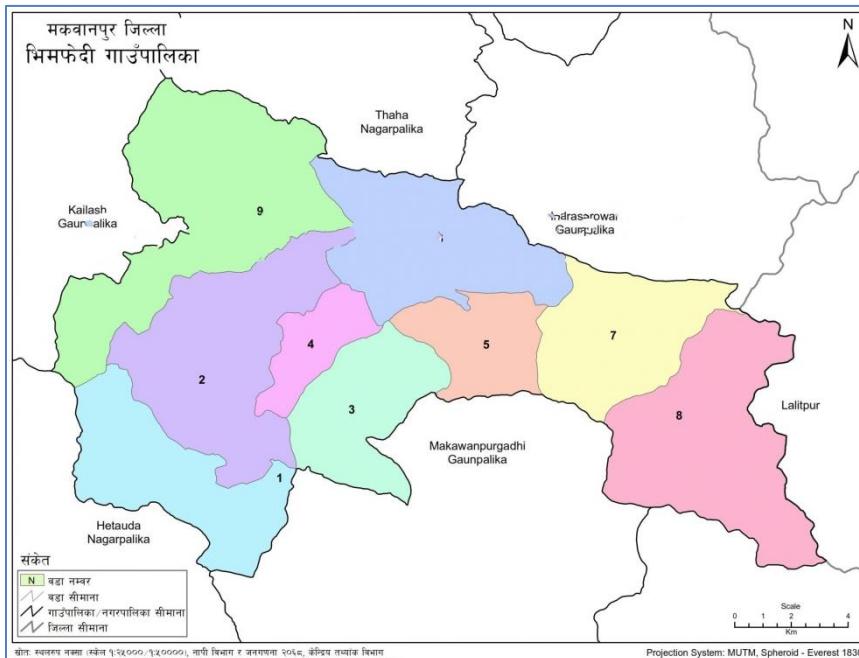
- अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य प्रमुख रूपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज, प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूमा आधारित,
- गाउँपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, अन्तरवार्ता, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरु तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरु र अन्य सरोकारवालाहरूसँग गरिएको अन्तरक्रिया तथा कार्यशालाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा तयार गरि,
- प्रदेश सुशासन केन्द्र तथा गाउँपालिकामा मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण गरी प्राप्त सुझावहरु सङ्लग्न गरियो ।
- गाउँपालिकाको अभिलेखमा नभेटिएका तथ्याङ्कलाई विगतको प्रवृत्ति र प्रवाह हेरी स्टाटिस्टिकल टुल्सहरुको आधारमा विश्लेषण तथा प्रक्षेपण गरिएको छ ।

परिच्छेद दुइ : गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२ । संक्षिप्त परिचय

चित्र नं. ४: भीमफेदी गाउँपालिका

कुनै पनि स्थानीय सरकारको राजस्व सम्भाव्यता पहिचान, परिचालन र व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति, आर्थिक गतिविधि, मानवीय संसाधन तथा भौतिक स्रोत साधन लगायतको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यस परिच्छेदमा भीमफेदी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय, मानव संसाधनको अवस्था र गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ:

२.अवस्थिति १.१.

भीमफेदी गाउँपालिका बागमती प्रदेश अन्तर्गत मकवानपुर जिल्लामा अवस्थित छ । नेपालको संविधान २०७२ बमोजिम नेपाल सरकारले स्थानीय निकायहरूले पुन संरचनाको लागि गठन गरेको उच्च स्तरिय आयोगले बुझाएको प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिका घोषणा गर्दा मकवानपुर जिल्लाको साविकका ५ वटा गाउँ विकास समितिहरू र एक गाविसको ३ वटा वडाहरू लाई मिलाएर बनाइएको हो । यस गाउँपालिका अन्तर्गतका साविक गा.वि.स.हरूमा भैंसे, निबुवाटार, भीमफेदी, कोगटे, इपापञ्चकन्या, नामटार (१,३,४) रहेका छन् । हाल यस गाउँपालिकामा ९ वटा वडाहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको कार्यालय साविकको भीमफेदीमा रहेको छ ।

तालिका १: भीमफेदी गाउँपालिकाके वडागत रूपमा घरपरिवार संख्या तथा जनसंख्या विवरण

वडा नं.	घरधुरी	जनसङ्ख्या		
		महिला	पुरुष	जम्मा
१	७४४	१,९६६	३३४३	५,३०९
२	६५३	१,५३४	१,३६२	२,८९६
३	४३५	१,२६४	१,१००	२,३६४
४	४४९	९८९	९०६	१,८९५

५	५४५	१,४४२	१,२८१	२,७२३
६	६१८	१,५०६	१,३३९	२,८४५
७	२८०	६८६	७९३	१,२७९
८	४७९	१,२४१	१,२५६	२,४९७
९	६३८	१,५७५	१,७९७	३,१५२
जम्मा	४,८२१	१२,१८३	१२,७७७	२४,९६०

स्रोत: गाउँपालिका / नगरपालिका प्रोफाईल मकवानपुर, २०७४

२.१.२ जनसङ्ख्या

गाउँपालिकाको घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७४ अनुसार यस गाउँपालिकामा कुल ४,८२१ घरधुरी रहेको छ भने महिला १२,१८३ (४८.८१ प्रतिशत) र पुरुष १२,७७७ (५१.१९ प्रतिशत) गरी कुल जनसङ्ख्या २४,९६० रहेको छ ।

वि.सं. २०६८ को राष्ट्रिय जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकामा बसोवास गर्दै आएका मुख्य जातजातिहरूमा क्रमशः तामाङ्ग १३,८७९ (५५.६०%), मगर ३,४७७ (१३.९२%), क्षेत्री २,२५६ (९.०४%), ब्राह्मण १,९०२ (७.६२%), नेवार ८९७ (३.७९%), चेपाङ्ग ७६३ (३.०६%), कामी ७१७ (२.८७%), दमाई १८४ (०.७४%), राई १२८ (०.५१%), गुरुङ १०४ (०.४२%) र अन्य केही संख्यामा रहेका छन् । जनजातिमा मुख्य गरी तामाङ्ग, मगर, राई, माङ्गि, आदि पर्दछन् भने दलित तर्फे कामी, दमाई आदि छन् ।

२.१.३ भूतपयोग-

यस गाउँपालिकाको जम्मा भू(भागमा वन जड्गल, खेतीयोग्य जमीन, बगर तथा बलौटे, झाडी तथा बुट्यान, पानीले ढाकेको भुमि रहेका छन् । गाउँपालिकामा कुल जमिन मध्ये कृषि योग्य जमिन २२.९७ प्रतिशत रहेको छ भने ६० प्रतिशत जनसङ्ख्या कृषि पेशामा संलग्न जनसङ्ख्या रहेका छन् । धान, मकै, कोदो लगायतका मुख्य बालीको उत्पादक वार्षिक ३०० मे.ट. हुने गरेको छ । गाउँ क्षेत्रमा २ वटा कृषि पकेट क्षेत्र, ६० वटा स्थानीय व्यवसायिक कृषि फर्म, ६० वटा सक्रिय व्यवसायिक कृषक समूहमा करिब २,००० कृषकहरू आवद्ध रहेका, विभिन्न क्षेत्रमा तालिमा प्राप्त १,५०० कृषक, १२ वटा कृषि सहकारीमा संलग्न १,८०० कृषक तथा एउटा व्यवसायिक कृषि नर्सरी, एउटा कृषि प्राविधिक शिक्षालय र सामान्य किसिमका ३ वटा राष्ट्रिक स्टोर रहेका छन् ।

२.१.४ धार्मिक तथा साँस्कृतिक अवस्था

यस गाउँपालिकामा बासिन्दाहरूले मूल्य बौद्ध र हिन्दू धर्म मान्नेहरूको बाहुल्यता रहेको पाईन्छ । त्यसैगरी अन्य धर्ममा इसाई धर्मावलम्बीहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा धर्म अनुसारका चाडपर्वहरू ल्होसार, बुद्धजयन्ती, चण्डी पर्व मनाउने गर्दछन् भने अन्य चाडपर्वमा दशै, तिहार, जनैपूर्णिमा, तीज, होली, क्रिसमस डे जस्ता चाडपर्वहरू मनाउने गर्दछन् ।

२.१.५ आर्थिक अवस्था

गाउँपालिकाको कूल जनसंख्या मध्ये बढी जनसंख्याको मुख्य पेशा कृषि तथा पशुपालन रहेको छ । यसैगरी अन्य मूख्य पेशाहरूमा ज्यालामजदुरी र बैदेशिक रोजगार रहेको छ ।

यस गाउँपालिकामा हाल विभिन्न वित्तिय संस्थाहरू कार्यरत रहेका छन् । बैंकका साथै अन्य वित्तिय संस्थाहरूमा सहकारी र केही संख्यामा लघुवित्त रहेका छन् । स्थानीय तहमा स्थापना भई कार्यसंचालन गर्दै आएका सहकारीहरूमा सदस्यहरू रहेका छन् भने स्थानीय सहकारीहरूमा बचत तथा क्रृषि र अन्य सहकारीहरू रहेका छन् ।

यस गाउँपालिकाका सबै घरपरिवारले वार्षिक रूपमा प्राप्त गर्ने कूल आमदानी नोकरीबाट, बैदेशिक रोजगारी, ज्याला मजदुरी, व्यापारबाट र अन्नवाली, फलफूल, पशुपन्छी र तरकारीबाट प्राप्त हुने गरेको देखिन्छ ।

२.१.६ सामाजिक अवस्था

भीमफेदी गाउँपालिकामा विभिन्न शैक्षिक संस्थाहरू रहेको छ जस अन्तर्गत आधारभूत विद्यालय, माध्यमिक विद्यालयहरू र सामुदायिक वालविकास केन्द्रहरू रहेका छन् । जनगणना २०६८ अनुसार यस गाउँपालिको साक्षरता प्रतिशत ६८.८ रहेको छ । जसमध्ये पुरुष साक्षरता प्रतिशत ७८.४ र महिला साक्षरता प्रतिशत ५८.६ रहेको ।

यस भीमफेदी गाउँपालिकामा ८८.३८ प्रतिशत परिवारले धारा/पाइप, ट्युबवेल/हातेपम्पबाट ०.०८ प्रतिशत, ढाकिएको इनार/कुवाबाट ०.३५ प्रतिशत, २.३६ प्रतिशतले खुला इनार/कुवाबाट पिउने पानी मुख्य रूपमा आपूर्ति गर्ने गरेको पाइएको छ । मूल धारा, नदी/खोला र अन्य स्रोतबाट पिउने पानी आपूर्ति गर्ने परिवारहरू कुल परिवारको क्रमशः ६.२९, १.८० र ०.२५ प्रतिशत रहेका छन् ।

यहाँका घरपरिवारहरूले आफू बसोबास गरेको घर/आवासीय इकाइमा बत्ती बाल्नका लागि बिजुली प्रयोग गर्ने गरेको देखिएको छ । जनगणना २०६८ अनुसार बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार ७९.८८ प्रतिशत, मटिट्तेल प्रयोग गर्ने परिवार १४.६२, सौर्य उर्जाको स्रोत प्रयोग गर्ने परिवार ४.४६ प्रतिशत, बायोग्यास ०.१२ प्रतिशत, र अन्य ०.४४ प्रतिशत रहेको छ ।

२.२ मानव संसाधनको अवस्था

गाउँपालिकाको दोसो निर्वाचन सम्पन्न भई हाल सोही निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू मार्फत गाउँपालिकाको कार्य सञ्चालन भईरहेको छ । यस गाउँपालिकामा रहेका ९ वटा वडामा निर्वाचित तथा मनोनित सदस्यहरू रहेका छन् । त्यसैगरी गाउँ कार्यपालिकाको दैनिक कार्यसम्पादनका लागि गाउँपालिकाले तय गरेको गाउँ सभा, गाउँ कार्यपालिका, विषयगत समिति र शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सूचना अधिकृत, लेखा अधिकृत, ईन्जिनियर, सब-ईन्जिनियर, सब ओभरसियर, कम्प्युटर तथा कार्यालय सहयोगी र वडा कार्यालयहरूमा वडा सचिव र अन्य कर्मचारीको व्यवस्था गरिएको देखिन्छ । विभिन्न विषयगत क्षमता सहित अधिकृत तथा सहायक कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।

२.३ भौतिक सम्पत्तिको अवस्था

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय कालिकाटारमा रहेको छ । गाउँपालिकामा अचल सम्पत्तिका रूपमा भवन, मोटर साईकल र मेशिनहरू रहेका छन् । गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय व्यवस्थापन प्रभावकारी रूपमा संचालन भएको छ । वडा कार्यालयहरू मध्ये वडा नं. १, ३, ५ र ९ भने भाडाको घरमा संचालित छन् भने बाँकी ५ वटा वडा आफ्नै भवनमा छन् । गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा टेलिफोन तथा ईमेल ईन्टरनेटको सुविधा रहेको छ भने वडा कार्यालयहरूमा आवश्यक फर्निचर तथा औजार उपकरणहरू (कम्प्युटर, प्रिन्टर) उपलब्ध रहेको छ ।

परिच्छेद तीन : स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४तथा नेपालको संविधान २०७२ अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्वसम्बन्धी अधिकार र सो अधिकार कार्यान्वयनका लागि भएका कानूनी व्यवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । यस खण्डमा गाउँपालिकाको आफ्नो क्षेत्राधिकार तर्फको राजश्व संकलनको अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरू शीर्षकगतरूपमा विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ ले गाउँपालिकालगायतका स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ । संघीय कानून (स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व अधिकारकाक्षेत्रहरु यसप्रकार छन् ।

तालिका २ : स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसारको राजश्व अधिकार

राजश्वका शीर्षक	कानूनी प्रावधान
कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ एकिकृत सम्पत्ति कर वा घर जग्गा कर ■ भूमि कर (मालपोत), सम्पत्ति कर नलगाएको अवस्थामा मात्र ■ घर जग्गा बहाल कर ■ व्यवसाय कर: पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा ■ सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा) ■ जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर : आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीड, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत
शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ■ बहाल बिटौरी शुल्क : आफुले निर्माण, रेखेदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत ■ पार्किङ शुल्क : आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ सेवा उपलब्ध गराए बापत ।
सेवा शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ■ आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रैकिङ, कायकिङ, जिपफ्लायर, बज्जी जम्प, प्याराम्लाइडिङ आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा ■ आफुले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा : <ul style="list-style-type: none"> - खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक वर्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविधाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि - अचल सम्पति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क ■ सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क
दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> ■ दर्ता, अनुमति तथा नदीकरण दस्तुर: <ul style="list-style-type: none"> - एफ.एम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ - ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको समेक्षण, उत्खनन र उपयोग ■ नक्सा पास दस्तुर (नक्शा पास नगरी निर्माण भएकालाई तेब्वर दस्तुर) ■ पंजिकरण व्यवस्थापन दस्तुर ■ बडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर- दफा १२ (२ ड) अनुसारको सिफारिश तथा प्रमाणित बापत ■ जग्गा नाप जाँच तथा कित्ता काट दस्तुर
वस्तु तथा सेवा विक्री	<ul style="list-style-type: none"> ■ ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क दस्तुर
सामुदायिक बनबाट आय प्राप्त गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> ■ बन पैदावारको विक्री बापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने (केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन २०७५ बाट संसोधित यो प्राविधानमा प्रभाव पनि गरी मिति २०७६/०६/०७ मा प्रमाणीकरण गरिएको बन ऐन, २०७६ मा भएको व्यवस्था अनुसार)
संघ तथा प्रदेश कानूनको आधारमा स्थानीय तहमा	<ul style="list-style-type: none"> ■ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ■ खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी

राजश्वका शीर्षक	कानूनी प्रावधान
प्राप्त हुने	<ul style="list-style-type: none"> ■ सामुदायिक बनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ■ पानी घटट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी ■ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ■ खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी ■ सामुदायिक बनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ■ पानी घटट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट रोयल्टी ■ खानेपानी महसुल ■ स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाइ सेवा शुल्क ■ स्थानीय स्तरमा जडिवुटी तथा अन्य गैरकाठ बन पैदावार उत्पादन, संकलन, प्रशोधन र वजार व्यवस्थापन ■ जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ह होम, निदान केन्द्र र स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, संचालन अनुमति ■ स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, नवीकरण ■ इन्टरनेट सेवा, टेलीसेन्टर, केवल, तारविहिन टेलिभिजन प्रसारण अनुमति, नवीकरण ■ स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको दर्ता
स्थानीय तहमा संकलन भई बाँडफाँड हुने	<ul style="list-style-type: none"> ■ विज्ञापन कर: स्थानीय तहले दर निर्धारण र संकलन गर्ने ■ मनोरञ्जन कर: स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर र संकलन विधि प्रदेशले निर्धारण गर्ने) ■ घर जग्गा रजिस्ट्रेशन शुल्क : स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर निर्धारण प्रदेशले गर्ने) ■ उद्यान, पार्क, चिडियाखाना, ऐतिहासिक तथा पुरातात्त्वीक सम्पदा, संग्रालय सम्पदा प्रवेश शुल्कको दर निर्धारण र संकलन स्थानीय तहले गर्ने ■ ढुङ्गा, गिटटी, स्लेट, वालुवा, चुनढुङ्गा, अभ्रख, दहतर वहतरमा प्राकृतिक स्रोतको करको दर र प्रकृया प्रदेशले निर्धारण गर्ने र स्थानीय तहले संकलन गर्ने ।
प्रदेश तहबाट संकलन भई बाँडफाँड हुने	<ul style="list-style-type: none"> ■ सवारी साधन (माथि उल्लेखित बोहक) करको दर निर्धारण तथा संकलन प्रदेशले गर्ने र प्रदेश स्तरीय कोषमा जम्मा गर्ने ■ पदयात्रा तथा पर्यटन शुल्कको दर निर्धारण र संकलन प्रदेश गर्ने र प्रदेश स्तरीय कोषमा जम्मा गर्ने ■ (पर्वतारोहण, राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरंक्षण तथा संरक्षण क्षेत्रको प्रवेश शुल्क निर्धारण र संकलन नेपाल सरकारले गरे बमोजिम हुने)

३.२ आय परिचालनको अवस्था

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार गाउँपालिकालाई प्राप्त राजश्व अधिकारका शीर्षकहरूको परिचालन कसरी भैरहेको छ भन्ने जान्नु उपयुक्त हुन्छ । गाउँपालिकाले उपरोक्त राजश्व शीर्षकहरू मध्ये हाल असुली गरिरहेको, संकलनकालागी आवश्यक नीतिगत निर्णय मात्र गरेको र सम्भावना भएका त्यस्ता क्षेत्रहरूको यथार्थ अवस्थाको बारेमा सम्बन्धित शाखागत छलफलबाट प्राप्त गाउँपालिकाको आय परिचालनको अवस्थालाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३ : गाउँपालिकाको आय परिचालनको अवस्था

क्र. सं	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	दर निर्धारणको अवस्था	संकलन भएको/नभएको
क.	कर राजश्व तर्फ			
१	सम्पत्तिमा आधारित कर – घर जग्गा तथा मालपोत वा भूमिकर	भएको	भएको	भएको
२	सम्पत्तिमा आधारित कर एकिकृत सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
३	सवारी कर (रिक्सा, अटोरिक्सा, ट्रायाक्सी)	भएको	भएको	नभएको
४	सवारी दर्ता तथा वार्षिक सवारी कर रुट इजाजत	भएको	भएको	नभएको
५	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
६	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको

क्र. सं	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	दर निर्धारणको अवस्था	संकलन भएको/नभएको
७	विज्ञापन कर	भएको	भएको	नभएको
८	मनोरञ्जन कर	भएको	भएको	नभएको
९	घर जग्गा रजिस्ट्रेशन शुल्क	भएको	भएको	भएको
१०	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	भएको	नभएको
ख.	गैर कर राजश्व			
१	दुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीदुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क	भएको	भएको	भएको
२	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	भएको	भएको	भएको
४	वहाल विटौरी शुल्क	भएको	भएको	भएको
५	पार्किङ शुल्क	भएको	भएको	नभएको
६	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको		नभएको
८	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	भएको	नभएको
९	स्थानीय विचुत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
१०	केवलकार, टेकिङ, कायाकिङ, वन्जीजम्प, जिप फ्लायर, प्याराग्लाईडिङ आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	भएको	भएको	नभएको
११	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वर्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्ययमशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धांविधाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि	भएको	भएको	भएको
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म)	भएको	भएको	भएको
१४	दुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीदुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	भएको	भएको	भएको
१५	बडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१६	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

प्राप्त: शाखागत छलफल तथा आर्थिक ऐनको आधारमा

गाउँपालिकामा उल्लेखित करका शीर्षकतर्फ सम्पत्तिमा आधारित (मालपोत र सम्पत्ति) दुवै कर संकलन भएको देखिन्छ । घरजग्गा वहाल करतर्फ आशिंक मात्रामा असुली भएको देखिएको छ । जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर तथा मनोरञ्जन कर सम्भावना न्यून रहेको छ । सवारी करको सम्भावना भएर दर निर्धारण गरिएको भएपनि संकलन भएको देखिईन । व्यवसाय कर लिइएको छ तर अझै प्रभावकारी बनाउनु पर्ने छ ।

त्यसैगरि गैरकर तर्फ वडाबाट गरिने सिफारिस दस्तुर, नक्सापास दस्तुर, सम्पति मूल्यांकन सेवा शुल्क, पूर्वाधार उपयोग सेवा शुल्क, भ्यूटावर संचालन, पार्क तथा सडग्रालय प्रवेश शुल्क, पिकनिक स्थल, पोखरी, उद्यान शुल्क (ठेकका) शुल्क लगाउने गरिएको छ । वहाल विटौरीका मार्फत हालसम्म मासिक भाडा बापतको शुल्क नउठको चालु आ.ब. देखि उठ्ने अनुमान गरिएको छ ।

गाउँपालिकामा राजस्व संकलन हुने विभिन्न आय शीर्षकहरू मध्ये हाल १८ वटा शीर्षकहरूबाट मात्र संकलन भइरहेको छ तथापि राजश्व प्रशासन सुधार गरी अन्य शीर्षकहरूबाट समेत आय संकलन गर्ने सम्भावना देखिन्छ ।

३.३ आन्तरिक स्रोत तर्फका राजश्व संकलनको प्रमुख क्षेत्रहरू र सम्भावना विश्लेषण

गाउँपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम आन्तरिक स्रोत तर्फ संकलन गर्ने राजश्व मध्ये यस गाउँपालिकाले हाल उठाइरहेका विद्यमान तथा सम्भावित नयाँ आय क्षेत्रहरूको सम्भावनाको विश्लेषणात्मक अध्ययन यस शीर्षक अन्तर्गत गरिएको छ ।

३ कर राजस्व १.३.

क. भूमि कर (मालपोत)

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७०७८ ले जग्गाको मूल्यांकन गर्दा जग्गाको क्षेत्रफल, जग्गा भौगोलिक अवस्थिति, जग्गाको उपयोगको अवस्था, जग्गा रहेको स्थानमा पूर्वाधार विकासको अवस्थालाई आधार मानिने व्यवस्था उक्त ऐनले गरेको छ । भूमि कर व्यक्तिको जग्गाका परिमाण र स्तर हेरी ५ प्रकार रोपनीमा (०-१०, १०-२०, २०-३०, ३०-५० र ५० र भन्दा माथि) मा विभाजन गरी उठाउने व्यवस्था गरिएको छ । जस्तै ०-१०रोपनी भएकाको हकमा प्रति रोपनी अव्वल जग्गाको रु २५ देखि रु ३०, दोयम जग्गाको रु २० देखि रु २५, सिम जग्गाको रु १५ देखि रु २०, र चाहारको रु १० देखि रु १५ सम्मका दरले उठाउँदै आइएको छ । मालपोत शीर्षकबाट आ.ब. २०७८।७७ मा रु. १३ लाख ५० हजार राजश्व उठेको थियो भने आ.ब. २०७९।७८ मा रु.२० लाख ५ हजार राजश्व उठेको थियो । त्यसैगरी चालु आ.ब. भने आ.ब. २०७८।७९ को हालसम्म (२०७९ वैसाख २१) मा रु १३ लाख ८४ हजार राजश्व उठेका छ ।

संभाव्यता: जग्गाको स्वामित्व, उपयोगिता र पहुँचका आधारमा ३ वटा समुहमा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम दर तोकिएको छ । मालपोत बापतको कर सम्भावनाको गणना निम्नानुसार गरिएको छ ।

तालिका ४ : भूमि कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	मालपोतको औसत मूल्यांकन	अनुमानीत करदाता संख्या	औसत करको दर	सम्भाव्य आमदानी
१	अब्बल	८७५	२५०	२१८७५०
२	दोयम	१०६०	७००	७४२०००
३	सिम	२९२०	१०००	२९२००००
४	चाहार	४५०	७५००	३३७५०००
	जम्मा	५३०५		७२५५७५०

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकामा भूमि तथा करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन । यसकारण भूमि र करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक संकलन र नियमित अद्यावधीकरणको व्यवस्था गर्नु भूमिकर सम्बन्धमा प्रमुख आवश्यकताको रूपमा रहेको देखिन्छ । थप सुधारका पक्षहरू देहायअनुसार छन् ।

- मालपोत कार्यालयबाट तथ्यांक संकलन गरेर अथवा मालपोत कार्यालयसँगको समन्वयमा नयाँ नापी गरेर भूमिसम्बन्धी यकीन र विस्तृत तथ्यांक कायम गर्ने
- सडकहरूको नक्साङ्ङन, नामकरण र लगात कट्टाको व्यवस्था गर्ने
- सम्पत्ति कर्मा दर्ता भएका करदाताको विवरणहरू व्यवस्थित रूपमा अभिलेखीकरण गर्ने
- आर्थिक ऐन परिमार्जन गरी भूमिकर र सम्पत्ति कर अनिवार्य रूपमा एकैपटक उठाइने कानूनी व्यवस्था गर्ने
- भूमिकर लाग्ने जग्गाको मूल्यांकनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने ।

४. सम्पत्ति कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको पाश्वचित्र विवरणअनुसार यहाँ कुल ४८२१ घरधुरी रहेका छन् । विद्यमान कानूनी व्यवस्थाले घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लिने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिकामा ढलान पिल्लस सहितको घर १२५, सिमेन्टको जडाइ भएको ६७३, काठको खम्बा २८१, माटोको जडाइ भएको २,६२६ र अन्य ११६ रहेका छन् ।

भीमफेदी गाउँपालिकाको राजशक्तो प्रमुख स्रोतको रूपमा सम्पत्ति करलाई लिइन्छ । चालु आ.व. २०७८/७९ को हाल (२०७९ वैसाख २२) सम्ममा रु.२ लाख ४० हजार आमदानी गरेको देखिन्छ ।

संभाव्यता: यस गाउँपालिकामा करिब ४८२४ जना अनुमानित करदाता हुन सक्ने अनुमान रहेको छ । अनुमानित करदाताको संख्या तथा सम्पत्तिकरको न्यूनतम औसत अनुमानित दरका आधारमा गणना गर्दा सम्पत्ति करको सम्भावना देहाय बमोजिम देखिन्छ ।

तालिका ५ : सम्पत्ति कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	सम्पत्तिको औसत मूल्यांकन	अनुमानीत करदाता संख्या	औसत करको दर	सम्भाव्य आमदानी
१	२० लाख रुपैयाँसम्मको मूल्यांकनमा	१८२५	२५०	४५६२५०
२	२१ लाख देखि ५० लाखसम्मको मूल्यांकनमा	२२००	७००	१५४००००
३	५१ लाख देखि १ करोड सम्मको मूल्यांकनमा	७७०	१५००	११५५०००
४	१ करोड १ लाख देखि २ करोड सम्मको मूल्यांकनमा	२४	७५००	१८००००
५	२ करोड १ लाख देखि ३ करोड सम्मको मूल्यांकनमा	५	१५०००	७५०००
६	३ करोड १ लाख देखि माथिको मूल्यांकनमा	०	२८०००	०
जम्मा		४८२४		३४०६२५०
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ५०				१७०३१२५
दोब्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५				२२१४०६२.५
तेब्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५				२८९५३१२.५

ग. घरजगा बहाल कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनको अनुसूची ३ मा पालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा घर जग्गा बहाल कर लगाइने र असूल गरिने उल्लेख गरेको छ। पालिका भित्र घर बहाल करको दर १० प्रतिशत तोकिएको छ। तर हालसम्म संस्थागत रूपमा बहालमा दिइएका घरहरुबाट मात्र यो कर संकलन गरिएको भन्ने जानकारी गाउँपालिकासँगको छलफलमा प्राप्त भएको हो। यसबाट आ.व. २०७७/७८ मा रु. ५ लाख २८ हजार २०० असुल भएको देखिन्छ। त्यसैगरी आ.व. २०७६/७७ मा रु १ लाख ५५ हजार असुल भएको थियो। चालु आ.व. २०७८/७९ को हाल (२०७९ वैसाख २१) सम्ममा रु. १ लाख २५ हजार आम्दानी गरेको देखिन्छ।

सम्भाव्यता: गाउँपालिकाले घरजगा बहाल करलाई संस्थागत, व्यवसायिक र आवसिय गरी तीन भागमा वर्गीकरण गरी उठाउनु युक्तिसंगत हुन्छ र सोको दर व्यवसायिक र संस्थागतको हकमा १० प्रतिशत र आवसीयको हकमा ५ प्रतिशत दर कायम गरेमा बढी प्रभावकारी देखिन्छ। गाउँपालिकाको घरधुरी सर्वेक्षणको तथांक अनुसार करिव १४५ जना वा परिवारले घर बहाल कर भुक्तानी गरेको देखिन्छ। उक्त संख्यामा रहेका घरहरुबाट घरबहाल स्वरूप ११ लाख ४३ हजार कुल आय गर्न सकिने सम्भावना रहेकोमा पहिलो वर्ष ५० प्रतिशत घरहरुबाट मात्र बहाल कर संकलन हुने र क्रमस दोश्रो र तेश्रो वर्षहरुमा ६५ र ८५ प्रतिशत बहाल कर संकलन हुने प्रषेपण गरिएको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६ : घरबहाल कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	प्रयोजनका आधारमा बहालमा बस्ने	बहालमा बस्ने संख्या	मासिक भाडा रकम	वार्षिक भाडा रकम	जम्मा भाडा असुली	घर बहाल कर
			(ख)	(ग)	(घ)	घ को १० प्रतिशत
(क)	अनुमानित	ख x १२	क x ग			
१	संस्थागत	३०	२५०००	३०००००	९००००००	९०००००
२	व्यवसायिक	३५	३५००	४२०००	१४७००००	१४७०००
३	आवसिय	८०	२०००	२४०००	९९२००००	९६०००
जम्मा		१४५			१०४७००००	११४३०००
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ५०						५७१५००
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५						७४२९५०
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५						९७१५५०

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा सरोकारवालासँगको छलफल तथा स्थानीय स्तरको अध्ययन भ्रमणका आधारमा घरबहाल कर्मा सुधारका लागि निम्नअनुसार सुझावहरू प्रस्तुत गरिएको छ :

- घरबहालमा दिनेहरुको लगत संकलन गर्ने र नियमित अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था गर्ने
- घरबहाल कर संकलन गर्दा गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको दरमा आधारित भई कर असुली गर्ने
- घरधनी तथा बहालमा बस्ने दुवैलाई बहाल करको विषयमा जानकारी गराउने
- सम्पति कर, व्यवसाय कर र घर जग्गा बहाल कर संकलनलाई एकीकृत रूपमा एक पटक उठाउन सकिने गरी तथांक र असुली प्रकृयामा सफ्टवेयर पढाउन विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।

घ. वित्तीय र पूँजिगत कारोबारमा लाग्ने कर (व्यवसाय कर)

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनको अनुसूची ४ मार्फत् कारोबारको प्रकृति हेरी व्यापार, व्यवसाय र सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा व्यवसाय कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ। आर्थिक

ऐनमा अधिकृत पूँजीका आधारमा ४९ भागमा वर्गीकरण गरिएको छ। सबैभन्दा बढी खनिज उद्योग व्यवसायी क श्रेणीको ठूला उद्योगीबाट रु ५००००, खर्गका मझौला उद्योगीबाट ३०००० र साना उद्योगीका लागि रु १०००० तोकिएको छ। त्यसैगरी क वर्गका निर्माण व्यवसायीका हकमा रु २०००० ख वर्गका लागि रु १५०००, ग श्रेणीका लागि रु ७०००, घ वर्गका लागि भने रु १००० तोकिएको छ। गाडी सो रुम रु १५०००, त्यसैगरी पेट्रोलपम्प रु १००००, मदिराजन्य पसल रु ७०००, निर्माण व्यवसायी क श्रेणी को हकमा दर्ता शुल्क रु १५०००, घ श्रेणीका हकमा दर्ता शुल्क रु ३००० निर्धारण गरिएको छ। विशेषज्ञ सेवामा रु १५००, व्यवसायी दर्ता शुल्क रु ४००० तोकिएको छ। त्यसैगरी निजी स्कूल तथा कलेज स्थापना गर्न रु २००० देखि २०००० तोकिएको छ। न्यूनतम दर्ता शुल्कका हकमा कृषी तथा पशुपालन व्यावसाय, नर्सरी, फूल विरुद्ध व्यवसायीको लागि दर्ता शुल्क रु ५०० निर्धारण गरिएको छ। तर पालिकाले व्यवसाय कर व्यवस्थित रूपमा उठाउन सकिरहेको अवस्था छैन। आ. व. २०७७०७ मा रु ४५ हजार मात्र उठेको देखिन्छ।

संभावना: गाउँपालिकाको हालसम्मको तथ्यांक अनुसार सबै बडाहरुमा विभिन्न प्रकारका साना ठुला गरी ५०५ वटा व्यावसायहरु संचालन भएका छन्। सबै व्यवसाय गाउँपालिकामा दर्ता भई करको दायरमा आएका छैनन्। करिब ३०० व्यवसायी मात्र करको दायरा आएका छन्। सबै व्यवसायीलाई समावेस गर्न सके आगामी आ.व. करको दायरामा आउने साना ठुला व्यवसायबाट औसत रु १००००, मझौला व्यवसायबाट रु १५०० का दरले र साना व्यवसाय रु ५०० का दरले गरी करिब १५ लाख २७ हजार ५०० व्यवसाय कर संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिएको छ। तर आगामी आ.व.मा नै सबै व्यवसायलाई करको दायरमा ल्याउन नसकिने कुरा लाई मध्यनजर गर्दै ६५ प्रतिशत व्यवसायबाट करिब रु ९ लाख ९८ हजारसम्म व्यावसाय कर प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ भने त्यस पछिका वर्षहरुमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जानेछ।

तालिका ७ : व्यवसाय कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	संख्या	औसत करको दर	संभावित आय
१	५ लाख भन्दा थोरै पूँजी लगानी भएको व्यवसाय	८०	५००	४००००
२	५ लाख १०० देखि १० लाख पूँजी लगानी भएको व्यवसाय	३२५	१५००	४८७५००
३	१० लाख १०० देखि २० लाखपूँजी लगानी भएको व्यवसाय	१००	१००००	१००००००
जम्मा		५०५		१५२७५००
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५				९९२८७५
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ७५				११४५६२५
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५				१२९८३७५

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकाको व्यवसाय कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- गाउँपालिकामा सञ्चालित सबै किसिमको व्यवसायको विवरण/लगत तयार गर्ने
- घुम्ती टोली खटाई स्थलगत रूपमै व्यवसाय दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिने र कर संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने
- एकै प्रकारको व्यवसायलाई व्यवसायमा भएको लगानी तथा कारोबारको आधारमा वर्गीकरण गरी करको दरमा परिमार्जन गर्ने
- व्यवसाय दर्ता, नवीकरण र खारेजीसम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने
- व्यवसाय करलाई दर्ता र नवीकरणमा लिने गरी कानूनी व्यवस्था परिमार्जन गर्ने
- बजार अनुगमन गर्ने, यसका लागि राजस्व परामर्श समितिलाई बढी सक्रिय बनाउने
- कर अभियान सञ्चालन गरी कर सचेतना अभिवृद्धि गर्ने साथसाथै यससम्बन्धमा नागरिकका गुनासो सुनुवाइ गरी जायज गुनासो सम्बोधनको व्यवस्था गर्ने
- कर प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारलाई नियमित प्रक्रियाका रूपमा स्थापित गर्ने। जस्तै- अधिकतम कर तिर्ने करदातालाई पुरस्कृत गर्ने। करको दायरामा नआउनेलाई उच्च दरमा जरिवानाको व्यवस्था पर्ने। छुटको व्यवस्था समेत कानूनमा

व्यवस्था गर्ने ।

- सबै व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याउने ।

ड. विज्ञापन कर

हालको अवस्था: विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार-प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ । संघीय कानुन अनुसार यो प्रदेश सरकारसंग बाँडफाँड हुने कर हो । यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र हुने विज्ञापनमा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन अनुसूचि (७) बमोजिम विज्ञापन कर लगाई असूल उपर गरिने र यसरी कर संकलन गर्दा अन्तर सरकारी वित्त ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय तहको विभाज्य कोष मार्फत गाउँपालिका संचित कोषमा राजश्व बाडँफाड गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । गाउँपालिकाले विज्ञापन शीर्षकबाट हालसम्म आम्दानी गरेको देखिएन ।

सम्भावना: यस गाउँपालिकाअन्तर्गत कुनै राजमार्ग नपरेपनि दुई वटा सहायक राजमार्ग पर्दछन् । बजार क्षेत्र, बसपार्क क्षेत्र, राजमार्गका सडक र पर्यटकीय क्षेत्र आसपास साना ठूला होर्डिङ बोर्डहरु राखे बापत एकमुष्ठ ठेक्का मार्फत वार्षिक करिब ९६ हजारको हाराहारीमा राजस्व असुली हुने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका विद्यमान विज्ञापन सामग्रीसम्बन्धी लगत संकलन गर्ने
- विज्ञापन कर व्यवस्थापन कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने
- कार्यविधि तर्जुमा गर्दा विज्ञापन सामग्रीको आकारका अतिरिक्त विज्ञापनका विषयस्तुलाई पनि वर्गीकृत गर्ने
- विज्ञापन करको अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई सबै विज्ञापन करको दायरामा आउने विषय सुनिश्चित गर्ने
- सार्वजनिक जग्गा बाहेक निजी घर र जग्गामा राखिएका विज्ञापन सामग्रीमा समेत कर लगाउने गरी कानूनी व्यवस्था गर्ने ।

च. जडीबुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

हालको अवस्था: यस शीर्षकमा गाउँपालिकाले हालसम्म कुनै कर संकलन गरेको छैन । गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा गाउँपालिका क्षेत्रमा कुनै व्यक्ति वा संस्थाले ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस, मरेका जन्तुको हाड, सिड, प्वाँख, छालाजस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गरेबापत कर लगाइने र असुलउपर गरिने उल्लेख गरेको छ । गाउँपालिका आर्थिक ऐनको अनुसूची ५ मा चिराइतो लगायतका जडीबुटी तथा अन्य वन पैदावरको व्यवसायिक उपयोग कर निर्धारण गरिएको छ । त्यसैगरी जीवजन्तु कर (प्रचलित कानुन बमोजिम निषेधित जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत वा मारिएको जीवजन्तुको हाड, सीड, प्वाँख, छाला, वा यस्तै प्रकृतिको वस्तुको व्यवसायिक उपयोग कर) व्यवस्था गरिएको छ । जसमा मृत जिवजन्तुको सिड प्रति रु ३, खुर प्रति रु २ र छाला प्रति गोटा रु २० देखि रु ३० सम्म तोकिएको छ । कवाडी माल, ऊन, खोटो, जडीबुटीमा लगाएने कर व्यवस्था गरिएको छ ।

सम्भावना: यस गाउँपालिकाका सहायक राजमार्गको बजार व्यापक रूपमा फैलिएको हुनाले कवाडी मालवस्तुको संकलन र निर्यात हुने सक्ने देखिन्छ । त्यसैगरी जडीबुटीमा चिराइतो लगायतका विभिन्न जडीबुटीको संकलन तथा बिक्रीसम्बन्धमा कुनै तथ्यांक नभए पनि आसपासको ग्रामीण क्षेत्रमा यसको उत्पादन र विक्रीको सम्भाव्यता देखिन्छ । त्यसैगरी जीवजन्तुको हाड, छाला, प्वाँख आदिको अभिलेख विना कारोबार भइरहेको सुनिछ । यस गाउँपालिकामा उल्लेखित शीर्षक अन्तर्गत कवाडी तर्फ ५ लाखसम्म र जडीबुटी र जिवजन्तु तर्फ २ लाख गरी करिब ७ लाख हाराहारीमा आम्दानी हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- यससंग सम्बन्धित व्यवसायीहरुको दर्ता र अभिलेखीकरण गर्ने
- कवाडी वस्तुको व्यवसायिक कारोबारलाई इजाजत प्रदान गरी वार्षिक ठेक्का मार्फत कर संकलन गर्ने
- जडीबुटीको र जिवजन्तुको उपलब्धता पता लगाई कारोबारमा कर संकलन शुरुवात गर्ने ।

छ. सवारी साधन कर

हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले सिमित सवारी साधन (ईरक्सा, ठेला गाडा, टाँगा र रिक्सा) हरूको मात्र दर्ता, नवीकरण तथा वार्षिक वार्षिक सवारी कर संकलन गर्न सक्ने अधिकार भएकाले सो को मात्र सम्भावनाको अध्ययन गरिनु पर्ने देखिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्रमा राजस्व संकलन गर्न सकिने त्यस किसिमका सवारी साधनहरू न्यून संख्यामा रहेको र यसको लगत तथा नियमन नभएकाले राजस्व संकलन भई रहेको देखिदैन । आगामी तीन आ.व.मा सवारी साधनबाट आम्दानीको सम्भाव्यता देखिदैन ।

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकाले भविष्यमा साना सवारी कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- रिक्सा, विद्युतीय रिक्सा सम्बन्धी तथ्यांक संकलन गरी गाउँपालिकामा दर्ता गराउने
- सवारी साधनको दर्ता, नवीकरण, खारेजी, रुट परिमिट लगायतका कार्यका लागि आवश्यक कार्यविधि कानुन निर्माण, जनशक्ति व्यवस्थापन र अन्य सम्बद्ध निकायहरूसँग समन्वयको व्यवस्था मिलाउने
- करको दर र सम्बन्धित विषयमा सरोकारवालाहरूसँग छलफल गरी छिमेकी गाउँपालिकाहरूको दरसँग मिल्दोजुल्दो हुने गरी करको दर निर्धारण गर्ने
- इन्जिनको क्षमता, निर्माण वर्ष आदिको आधारमा मापदण्ड तयार गरी सोको आधारमा करको दर निर्धारण गर्ने ।

३गैह कर राजस्व २.३.

गाउँपालिकाले गाउँवासी तथा सेवाग्राहीहरूलाई विभिन्न सेवा प्रदान गरेबापत तोकिएको दरमा सेवा शुल्क संकलन गर्ने सम्झे प्रावधान अनुरूप गाउँ सभाले विभिन्न सेवाहरूको शुल्कको दर निर्धारण गरी सेवा शुल्कहरू संकलन गरिरहेको छ । यसै सन्दर्भमा आगामी आ.व.हरूमा गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने राजस्व अनुमान गरिएको छ ।

क. व्यवसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर

हालको अवस्था: हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लाटिङ जस्ता व्यवसायिक संघ संस्थाहरूको दर्ता, नवीकरण गरि सो को दस्तुर संकलन गर्नसक्ने छ । स्थानीय तहहरूको गठन संगै गाउँपालिकालाई यो अधिकार प्राप्त भएको हो । उल्लेखित संघसंस्थाहरू एकपटक गाउँपालिकामा दर्ता भईसकेपछि अन्यत्र पुनः दर्ता हुनु पर्दैन । व्यवसाय तथा संघसंस्थाहरू दर्ता भई सकेपछि वार्षिक रूपमा नवीकरण गर्नुका साथै वार्षिक दस्तुर पनि तिर्नुपर्ने हुन्छ । गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरेको दर्ता दस्तुरको आधारमा घ वर्गको निर्माण व्यवसायी दर्ता दस्तुर रु ५००० निर्धारण गरिएको छ । गाउँपालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण बापत चालु आ.व. २०७८/०८९ हालसम्म (२०७९ बैसाक २१) मा रु १ लाख २८ हजार असुल भएको छ ।

सम्भावना: आगामी आ.व.मा करिब २०५ वटा थप संघसंस्थाहरू दर्ता/नवीकरण हुने र सो बापत गाउँपालिकालाई करिब १ लाख २३ हजार ७५० को हाराहारीमा राजस्व प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ भने त्यसपछिका आ.व.हरूमा न्यून संख्यामा संघसंस्थाहरू दर्ता हुदै जाने तथा अधिल्ला आ.व.हरूमा दर्ता भएकाहरू नवीकरण हुदै जानेछन् । उल्लेखित सम्भावित रजिस्ट्रेशन दस्तुर बापतको आय सम्बन्धित व्यवसायिक संघ संस्था दर्ता गर्दाको आर्थिक वर्षमा दर्ता दस्तुर रकम मात्र संकलन हुने र त्यसपछिका आ.व.मा नवीकरण गर्दा नवीकरण दस्तुर प्राप्त हुने गर्दछ ।

तितिका ८ : व्यवसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर सम्भवानाको गणना

क्र.सं.	ब्यापार व्यवसायको विवरण	संख्या	करको दर	नविकरण दस्तुर	संभावित आय
१	५ लाखसम्म पूँजी भएको व्यवसाय	१८०	२५०	उच्चोग व्यवसायको वार्षिक नवीकरण गर्दा पूँजीमा लाग्ने व्यवसाय करको ५ प्रतिशत	४५०००
२	५ लाख एक देखि १० लाखसम्म पूँजी भएको व्यवसाय	१०५	७५०		७८७५०
३	१० लाख एक देखि माथिको पूँजी भएको व्यवसाय	१५	५०००		७५०००
जम्मा		३००			१९८७५०
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ५०					९९३७५
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५					१२९९८७.५
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५					१६८९३७.५

सुधारका पक्षहरू:

- दर्ता, अनुमति र नवीकरणका लागि छुट्टै कार्यावधि तर्जुमा गर्ने
- आर्थिक ऐनमा दर्ता, अनुमति र नवीकरण दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने
- नयाँ संस्था, फर्म वा उच्चोग स्थापना गर्नुपूर्व दर्ता तथा अनुमति प्रमाणपत्र अनिवार्य गर्ने
- अनुमति नलिई संचालनमा रहेका संस्था, फर्म वा उच्चोगलाई नियमित गर्न दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने।

छ. बहाल विटौरी शुल्क

हालको अवस्था: गाउँपालिका आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत बहाल विटौरी शुल्क संकलन गर्न सक्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ। सार्वजनिक जग्गा, बाटोको छेउछाउका सार्वजनिक स्थलमा रहेका टहरा, पसलहरू बाट प्रभावकारी रूपमा विटौरी कर संकलन गत चालु वर्षसम्म उठाएको देखिएन। सकेको खण्डमो देखिएन। यस आ.व. २०७८/२०७९, देखि राजस्व असुली लक्ष्य अनुसार उठाउने भनिएको छ।

संभावना: बहाल विटौरी शुल्कका लागि यस गाउँपालिकाको सहायक राजमार्ग आसपास रहेका सडक अधिकार क्षेत्रमा निर्माण गरिएका होटेल, रेष्टरेन्टहरूसँग बहाल विटौरी असुल गर्न सकिन्छ। यसप्रकार सडक क्षेत्रमा निर्माण भएका टहरा, पसलहरू करिब १०० को संख्यामा रहेका र तिनीहरूसँग वार्षिक ३८५ हजार ४०० असुल गर्न सकिने देखिएको छ। बहाल विटौरी बापतको वार्षिक रकम गणना निम्न तालिकामा देखाइएको छ।

तितिका ९ : बहाल विटौरी क्षेत्रको सम्भवानाको गणना

क्र.सं.	बहाल विटौरीका क्षेत्र	एकाइ	दर	सम्भाव्य वार्षिक असुली
१	व्यवसायिक स्टर (१३ कोठा)	१	२,१५०	३३५,४००
२	जग्गा पोखरी	१	१	२५,०००
३	अन्य संरचना	१००	५००	५०,०००
जम्मा				३८०,४००

सुधारका पक्षहरू:

- सार्वजनिक, पर्ती र ऐलानी जग्गा तथा त्यस्ता जग्गामा बनेका घर, टहरा तथा अन्य संरचनासम्बन्धी विस्तृत तथ्यांक संकलनलाई अन्तिम रूप दिई बहाल विटौरी शुल्कको दायरामा ल्याउने
- जमिनको उपयोग अनुसार शुल्कको दर निर्धारण गर्ने

- हाट बजारमा हुने पसल तथा व्यापारसम्बन्धी आवश्यक तथांक तथा विवरण संकलन गर्ने ।
- संकलित विवरणका आधारमा पसलहरूको वर्गीकरण गरी हाट बजार विटौरी शुल्कको दर निर्धारण गर्ने र सोही आधारमा ठेक्का अंक कायम गर्ने ।

ग. सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयबाट संकलन गर्दै आएको छ । आर्थिक ऐनको अनुसूची १० मा विभिन्न ६० किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ । आ.व. २०७६।७७ मा रु ७४ लाख ८ हजार दस्तुर उठेको थियो । त्यसैगरी आ.व. २०७७।७८ मा रु १६ लाख ३७ हजार सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर वापत उठेको थियो । चालु आ.व. ०७८।७९ को वैसाख २३ गतेसम्मको तथांक अनुसार सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर वापत १५ लाख १८ हजार रुपैया संकलन भएको छ ।

सम्भावना: यस अन्तर्गत गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने संघसंस्था सिफारिस, इजाजत सिफारिस, नाता प्रमाणित, ठेगाना प्रमाणित, घरजग्गा नामसारी, घरजग्गाको चारकिल्ला सिफारिस, वैदेशिक कामकाजको लागि सिफारिस लगायतका विभिन्न सिफारिसहरू गरेवापत लिईने दस्तुर पर्दछ, जुन गाउँपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्येको एक हो । गाउँपालिकाले सिफारिश दस्तुरको दररेट गाउँ सभावाट निर्धारण गर्नुका साथै विभिन्न शीर्षकहरूमा रकम समेत संकलन गर्न सक्ने छ । जस वापत गाउँपालिकालाई करिब ३६ लाखको हाराहारीमा राजस्व संकलन हुने अनुमान हुने आँकलन गरिएको छ ।

तालिका १० : सिफारिस दस्तुर

दस्तुर	औसत दैनिक	औसत वार्षिक निवेदन (वार्षिक २४० दिन)	औसत दर	सम्भाव्य राजस्व
विभिन्न सिफारिस दस्तुर	३०	७२००	५००	३६०००००
जम्मा	३०			३६०००००

सुधारका पक्षहरू:

- सिफारिश वा प्रमाणित गर्नुपूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने
- दस्तुर नवुभाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिश वा प्रमाणित नगर्ने
- वडावाट संकलित दस्तुरहरू शीर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने
- सबै वडा कार्यालयहरूमा कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित बिलिङ प्रणालीलाई अनिवार्य बनाउने ।

घ. नक्शा पास दस्तुर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा नक्सापास दस्तुरको दर तोकिएको छ, तर नक्सापासको प्रचलन खासै देखिएन । छलफलको क्रममा नक्सापास प्रक्रिया शुरु गरिएको र निर्माण भइसकेका घरहरूको समेत नियमन गर्ने तयारी भएको उल्लेख गरिएको छ । यसका लागि नक्सापास निवेदन दस्तुर आरसिसि भवनको हकमा रु ३.५० देखि रु ६ प्रति स्कायर फिट दर तोकिएको को छ । आर्थिक ऐनको अनुसूची १२ मा गाउँपालिका भित्र भवन नक्शा पास तथा नक्सा अध्यावधिक प्रति वर्ग फिट रु. १ देखि १.५० दर निर्धारण गरिएको छ । यस शीर्षकबाट हालसम्म रुपैया संकलन भएका छैन ।

सम्भावना: नक्सापास गाउँपालिकाको नियमित र एक उल्लेख्य आम्दानीको स्रोत हो तर पनि हालसम्म यसलाई लागुगर्न सकेको अवस्था छैन । आगामी आ.व.मा हुन सक्ने नयाँ घरहरूको नक्सा पास र पुराना घरहरूको दर्ता (

अभिलेखिकरण) को अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा नक्सापास दस्तुर बापत प्राप्त हुने आय निम्नअनुसार आँकलन गरिएको छ ।

तालिका ११ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	विवरण	संख्या	औसत दर (प्रति नक्सा प्रति वर्ग फिट)	प्रति घर क्षेत्रफल (प्रति वर्ग फिट)	सम्भाव्य आय (रु.)
१	घर नक्सा पास (औसत १२०० वर्ग फिट)	२५	४.७५	१०००	११८,७५०
२	पुरानो घर अभिलेखिकरण प्रमाण पत्र (एकमुष्ट)	४८२१	०.५	५००	१,२०५,२५०
जम्मा		४८४६			१,३२४,०००

सुधारका पक्षहरू:

- सचेतनामूलक तथा प्रचारात्मक अभियानहरु सञ्चालन गरी नक्सापास हुन बाँकी सबै घरलाई नक्सापासको दायरामा ल्याउने
- आवासीय, व्यवसायिक तथा औद्योगिक प्रयोजनका घरहरुलाई नक्सापास दस्तुरको दरमा विविधता कायम गरी सकेसम्म सानो संरचना निर्माण गर्ने सिमान्त करदातालाई सहुलियत प्रदान गर्ने
- नक्सा पास र घर बहाल कर तथा व्यवसाय करलाई सूचना प्रविधिको उपयोग गरी एक आपसमा आवद्ध गर्ने तथा कर प्रशासन र नक्सापास प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्ने ।

ड. सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

हालको अवस्था: यस शीर्षकमा गाउँपालिकाले हालसम्म आम्दानी गरेको देखिएन । यस गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भौतिक सम्पत्तिहरु प्रोजेक्टर, सभा हल, आदि भाडामा दिएर गाउँपालिकाले आय प्राप्त गरिरहेको अवस्था छ । आ.व. २०७८/०७९मा करिव रु. ५ लाख ५४ हजार आम्दानी गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

सम्भावना: गाउँपालिकाको स्वामित्वमा भएका सम्पत्तिहरूका बहाल परिचालनसम्बन्धमा पर्याप्त तथ्यांकहरू नभएता पनि आगामी आ.व.मा देहाय अनुसार आय प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ ।

तालिका १२ : सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

क्र.सं.	सरकारी सम्पत्ति क्षेत्र	एकड	दर	सम्भाव्य वार्षिक अमुली
१	गा. पा. मिटिड हल	१	२,५००	१२०,०००
२	सुक्ष्म सभा हल	१	१,५००	७२,०००
३	प्रोजेक्टर	१	५००	२,०००
४	अन्य			२५०००
जम्मा				५५४,४००

सुधारका पक्षहरू:

- गाउँपालिकाको स्वामित्वमा भएका र बहालमा लगाउन सकिने सम्पत्तिहरूको विवरण एकीन गरी सबै सम्पत्तिको बहाल रकमको दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने
- गाउँपालिकाको सम्पत्ति बहालमा लगाउनेसम्बन्धमा कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयमा ल्याउने
- कार्यविधिमा उल्लिखित शर्तहरू पालाना भए नभएको आर्थिक रूपमा अनुगमन गर्ने ।

च. मनोरञ्जन कर

गाउँपालिकाले गाउँ क्षेत्र भित्र संचालित पार्क, भ्यूटावर, संग्रहलय, वाल उद्यान, मरना तथा अन्य मनोरञ्जन स्थलहरूका लगत तयार गरी आवश्यक नीतिगत निर्णय गरी आय आर्जन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ। यस किसिमको करको सम्भाव्यता हाललाई गणना गरिएको छैन।

छ. अन्य विविध आय

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका फारमहरू विक्रीबाट प्राप्त आयलाई विकी अन्तर्गत राखेको छ भने अन्य विविध आयमा दण्ड जरिवाना, पेशकी फिर्ता, तथा अन्य विविध आयहरू रहेका छन्। यस शीर्षक अन्तर्गत गाउँपालिकाले करिब १५ लाखसम्म संकलन गर्ने सक्ने अनुमान गरिएको छ।

परिच्छेद चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

यस परिच्छेद अन्तर्गत भिमफेदी गाउँपालिकाको समग्र राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित आय संकलनको वर्तमान संस्थागत क्षमता र संकलनको अवस्थाका बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

४.१ राजश्व परिचालन नीतिहरू

यस गाउँपालिकाले राजश्व परिचालन तथा व्यवस्थापनका लागि छुट्टै नीति तथा कार्यक्रम तयार गरेको छ । राजश्व परिचालनका लागि यस गाउँपालिकाले निम्न बमोजिमका कार्यहरू अगाडि बढाएको देखिन्छ ।

१. गाउँपालिकाको लेखा प्रणालीलाई चुस्त, दुरुस्त, मितव्यी तथा पारदर्शी बनाउनकालागि एकीकृत सफ्टवेयरबाट लेखा प्रणाली सञ्चालन गरिनेछ ।
२. तोकिए बमोजिमको कर नियमित र सहज एवं प्रभावकारी रूपमा बुझाउने करदातालाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
३. पालिकाक्षेत्र भित्र रहेका सार्वजानिक जग्गाको एकिन लागत तयार गर्ने कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
४. गाउँपालिकाको आर्थिक क्षमता बढाउनका लागि गाउँ क्षेत्रमा लागु गर्न सकिने खालका करका दायराहरूको पहिचान गरी करका दर भन्दा दायरा बढाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
५. नेपालको सर्विधान र स्थानीय तह सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम गाउँपालिकामा दर्ता हुने भनी तोकिएका उद्योग व्यवसायलाई गाउँपालिकामा दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाई त्यसको अभिलेखीकरण गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता (राजश्व शाखा तथा राजश्व प्रशासन)

गाउँपालिकाको संगठन स्वरूप हेर्दा राजस्व असुलीका लागि राजस्व उपशाखा स्थापना गरी गाउँपालिकाले आफ्ना दैनिक प्रशासनिक कामहरू अधि बढाई रहेको देखिन्छ । अन्य शाखाहरूमा जस्तै राजस्व शाखाको कार्य संचालनका निमित्त छुट्टै प्र्याप्त स्थानको अभाव रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकाले राजश्व असुली कार्यमा कम्प्युटरीकृत प्रणाली (कम्प्युटर, प्रिन्टर, विलिङ सफ्टवेयर सहितको) प्रयोग गर्ने गरेको छ । निवेदन दस्तुर, सिफारिस, पञ्जीकरण दस्तुर, मालपोत भूमिकर लगायतका शीर्षकमा असुल हुने राजश्व बडा कार्यालयबाटै संकलन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । दर्ता अनुमति नवीकरण दस्तुर, नक्सापास लगायतका सेवा भने गाउँ कार्यपालिका कार्यालयबाटै हुने गरेको छ ।

४.३ राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

गाउँपालिकाको धेरैजसो आम्दानीका शीर्षकहरूमा बडा कार्यालयहरूबाट राजस्व संकलन गर्ने गरिएको छ । गाउँपालिकामा राजश्व संकलनका लागि छुट्टै शाखा छ । राजस्व शाखाको कामकाज सहजिकरण र सेवा प्रवाहका लागि १ जना मात्र कर्मचारीको व्यवस्था छ । राजस्व असुलीका लागि प्रयाप्त मात्रामा भौतिक संरचना, एकीकृत कम्प्यूटर प्रणाली र आवश्यक कर्मचारीहरू उपलब्ध हुन नसकेको देखिन्छ ।

४.४ राजश्व परामर्श समिति

गाउँ कार्यपालिकामा उप प्रमुखको संयोजकत्वमा ६ सदस्य राजश्व परामर्श समिति गठन गरिएको छ । समितिका सदस्यहरूमा कार्यपालिका सदस्य, प्रमुख प्रशासकीय अधिकत, राजस्व शाखाको प्रमुख समावेश गरिएको छ र आवश्यकता अनुसार बैठकहरू बसी निर्णय गर्ने गरिएको छ ।

तालिका १३ : राजश्व परामर्श समिति विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	समिति (जिम्मेवारी)
१	श्री संजिव श्रेष्ठ	गाउँपालिका उप-प्रमुख	संयोजक
२	श्री सोम बहादुर घलान	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
३	श्री रिता कुमारी मगर	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
४	श्री भिमलाल महर्जन	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	पदेन सदस्य
५	श्री सुदिप कुमार कडेल	राजश्व शाखा	सदस्य सचिव
६			

४.६ राजस्व प्रशासनमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू

भिमफेदी गाउँपालिकाले राजश्व प्रशासनसँग सम्बन्धित देहाय बमोजिमको सवालहरूमा प्रयाप्त सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

१. गाउँपालिकाको संगठन संरचनामा राजश्व शाखा गठन भइसकेको छ। अनलाईन मार्फत अभिलेख राख्ने कार्य थाली गरिएको छ। प्र्याप्त स्थान सहितको कोठा भएको र थप दक्ष कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनुका साथै भौतिक सुविधा सहित कार्यकक्षको व्यवस्था गरी सुदृढ गर्नुपर्ने देखिन्छ।
२. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका धार्मिक तथा ऐतिहासिक पूर्वाधारहरूको अभिलेखांकन, संरक्षण, प्रवर्दन र विकास गरी पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकसित गर्दै कर एवम् राजश्वको श्रोतमा रूपान्तरण गराउन आवश्यक रहेको देखिन्छ। गाउँपालिका अन्तर्गतका ऐलानी पर्ती जग्गाहरूको पहिचान गरी गाउँपालिकाको अधिनमा रहने प्रवन्ध मिलाइ ती जग्गाहरूलाई विभिन्न ढङ्गले उपयोग गरी आयआर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
३. गाउँक्षेत्रमा रहेका धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थल, पार्क तथा पिकनिक स्थलहरूलाई पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्नका लागि पर्यटन बोर्डसँग समन्वय गरी पर्यटकीय गुरुयोजना तयार पार्ने र यस कार्यलाई करको दायरामा त्याउने।
४. बजार व्यवसायीहरूसँग सहकार्य गरी व्यवसाय दर्ता गर्ने प्रकृया थाली गर्ने र अन्य सरोकारवालसँग छलफल एवं सहकार्य गरी व्यवसाय करसम्बन्धी आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ।
५. सबै वडाहरूमा करदाता शिक्षा कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गरी कर चुहावटलाई न्यूनीकरण गर्नुपर्ने देखिन्छ।
६. करको सम्भावना भएका शीर्षकमा करको दर निर्धारण भएको र भविष्यमा असुल हुन सक्ने क्षेत्रमा दर निर्धारण भएको देखिएकोले करको दायरा तथा दरमा समय सापेक्ष हेरफेर गर्नुपर्ने देखिन्छ।
७. राजश्व तथा कर दस्तुर असुल गर्नका लागि वडाहरूमा घुम्ती सेवा चौमासिक/वार्षिक रूपमा संचालन गर्नुपर्ने।
८. राजश्व शाखाको प्रशासनिक क्षामता वृद्धि गरि प्रभावकारी ढंगले क्रियाशिल गराउन श्रोत अनुमान समिति र राजश्व परामर्श समितीको भुमिका अझ बढी र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक देखिन्छ।

४.७ राजश्व प्रशासन तथा नीतिसम्बन्धी सवालहरू

उपरोक्त व्यवस्थालाई मध्यनजर गर्दा भीमफेदी गाउँपालिकाको हालको राजश्व परिचालनका सम्बन्धमा निम्न सवालहरू विद्यमान रहेको देखिन्छ ।

१. राजश्व प्रशासनसम्बन्धी सबै आवश्यक ऐन, नियम तथा कार्यविधिहरू तयार नहुनु
२. राजश्व प्रशासनका लागि सिप एवं क्षमताले प्रयुक्त कर्मचारी कमी हुनु
३. राजश्वसम्बन्धी अभिलेख समेटिएको वस्तुगत विवरण नहुनु
४. नयाँ स्रोतहरूको पहिचान र विद्यमान स्रोतहरूको दायरा विस्तारमा विशेष पहल नगर्नु
५. राजश्व असुलीमा राजनैतिक प्रतिवद्धता नदेखिनु ।

४.८ प्रभावकारी राजश्व परिचालनका प्रमुख पक्षहरू

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराएको वित्तीय अधिकार अनुकूल राजश्व परिचालनमा सुधार ल्याउनको लागि करको दरमा हेरफेर गर तत्काल थप तथा योजनाबद्ध प्रयास थाल्नुपर्ने देखिन्छ । भीमफेदी गाउँपालिकाले राजश्व परिचालनका लागि तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्ने संस्थागत सवालहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

४.९ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

नेपालको संविधान तथा संघीय कानूनले प्रदान गरेका राजश्व अधिकारसम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्थित कार्यान्वयन र राजश्व परिचालनका लागि करको दायरा तथा दरमा परिमार्जन गरी विनियोजन ऐन, आर्थिक ऐन, नियमावली तथा विभिन्न कार्यविधिहरू समयमै अद्यावधिक गरी गाउँसभाबाट पारित गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४.१० उपयुक्त संगठन निर्माण

हाल राजश्व शाखा हेर्न एकमात्र कर्मचारी भएको हुनाले काममा कठिनाइ भएको हुनाले थप कर्मचारीको व्यवस्था, क्षमता विकास तालिम, कम्प्युटरीकृत राजश्व अभिलेख तथा सूचना प्रणाली सहित राजश्व परिचालनका लागि सुदृढ राजश्व शाखा बनाउनु पर्ने देखिन्छ । साथै वडा कार्यालयलाई राजश्व असुली सम्बन्धी तालिम दिइ जिम्मेवार बनाउनु पर्ने देखिन्छ ।

४.११ तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरूको प्राथमिकीकरण

गाउँपालिकाले तयार पारेको करको दायरा र दर रेटले सबै क्षेत्रलाई समेट्न नसकेकोले गाउँपालिकाले संकलन गर्न सक्ने विभिन्न कर तथा गैँड करका दायरा तथा दरहरूको विवरण आवधिक गर्नुपर्ने देखिन्छ । आगामी दिनहरूमा नयाँ स्रोतहरूको पहिचान तथा विद्यमान स्रोतहरूको दायरा विस्तार गर्दै राजश्व परिचालन चुस्त दुरुस्त पार्नु पर्दछ ।

४.१२ विभिन्न आयमूलक कार्यक्रम

आफ्नो आन्तरिक आय वृद्धिका लागि विभिन्न संघ संस्थाहरूसँग समन्वय गरी विभिन्न किसिमका युवा अभिमुखीकरण, सीपमूलक तथा आयमूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरी गाउँमा ठुलो संख्यामा रहेका महिला तथा युवा जनसंख्यालाई उद्यमी वा अन्तर उद्यमीको रूपमा रूपान्तरण गरी गाउँवासीहरूको कर तिर्न सक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने हुन्छ । यसकालागि विद्यमान सम्पत्तिको परिचालन गरी व्यवसायीक सेवामूलक तथा आयमूलक कार्यक्रमहरू पनि सञ्चालन गर्न नीजि क्षेत्रसँग समन्वय गर्न आवश्यक देखिन्छ । घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिसँग समन्वय गरी लघु साना एवम मझौला उद्यमीहरूको सृजना गर्नुपर्ने देखिन्छ । गाउँ क्षेत्रमा संचालित व्यापार, पर्यटन, कृषि र व्यवावसाय लगायतका थप आयमूलक कार्यक्रमहरू संचालनमा गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४.१३ पारदर्शिता र जवाफदेहिता

प्रभावकारी राजश्व प्रशासनका लागि गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने वस्तु तथा सेवा गुणस्तरीय, पारदर्शी र नागरिक प्रति जवाफदेही हुन आवश्यक छ। जुन शीर्षकबाट आय आर्जन भएको हो सोही शीर्षकमा नै बढी खर्च गर्दा गाउँवासीहरूमा राम्रो सन्देश जान सक्दछ। सकंलित राजश्व तथा खर्चको सार्वजनिक गर्नु पारदर्शिता अभिवृद्धिका लागि राम्रो प्रयास हुन सक्दछ।

४.१४ परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजश्व संकलन

परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजश्व संकलनको लागि कानूनी व्यवस्था गर्नु, त्यस बमोजिमको दररेट निर्धारण गर्नु, संकलनको लागि संस्थागत संयन्त्रको स्थापना गर्नु, बाँडफाँड हुने राजश्व शीर्षकहरूमा समन्वयात्मक तरिकाले राजश्व संकलन गर्नु, तत्काल गर्नुपर्ने महत्वपूर्ण कार्यको रूपमा रहेको छ।

परिच्छेद पाँच : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । गाउँपालिकाको राजश्वसम्बन्धी अधिकार, करको दायरा, दररेट सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसंगको छलफलमा राजश्व सुधारका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी निश्चित समयावधिमा गरिने जिम्मेवारी सहितको सुधारका क्रियाकलापहरू देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १४ : राजश्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
क. कर तथा गैह कर राजस्व			
सम्पति कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ सम्पति कर कार्यन्वयव सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम गर्ने ■ सम्पति कर कार्यान्वयनका लागि कार्य विधि तयार गरि गाउँ सभा वा कार्यपालिकाबाट पारित गर्ने 	२०७९ असार मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व परामर्श समिति गाउँ सभा, वडा कार्यालय
	<ul style="list-style-type: none"> ■ राजस्व शाखा अन्तर्गत रहने गरि सम्पति कर इकाईको स्थापना तथा भौतिक सुविधा को व्यवस्था गर्ने 	२०७९ साउनको पहिलो हफ्तासम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व शाखा, वडा कार्यालय
	<ul style="list-style-type: none"> ■ असुल उपर गर्नेको लागि सफ्टवेयर र विलिंग प्रणाली शुरू गर्ने ■ मालपोत (वक्यौता समेत) असुल गर्ने 	२०७९ श्रावण १ देखि	राजस्व शाखा, वडा कार्यालय
	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका भित्र रहेका वडाहरूमा माझकिड, सभा, गोष्ठीहरू संचालन गरि जनचेतना जगाउने 	२०७९ असार मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा कार्यालय

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्बेवारी
व्यवसाय कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ सम्पत्ति कर लागू भएपछि सो कर प्राप्त भए नभएकोसम्बन्धमा अधिकार प्राप्त अधिकारी तथा अनुगमन टोली बनाई वडा वडामा अनुगमन गर्ने ■ सम्पत्ति कर लागू भएका नपा, गापाहरूको हरूको अवलोकन भ्रमण गर्ने 	निरन्तर	गाउँकार्यपालिका, राजस्व परामर्श समिति
	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका भित्र रहेका व्यवसायीहरूको तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने 	२०७९ फाल्गुण मसान्त सम्म	गाउँकार्यपालिका, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> ■ व्यवसायीहरूलाई करसम्बन्धी सबै वडाहरूमा १ दिने सचेतना अभिमुखीकरण आयोजना गर्ने ■ दर्ता नभएका व्यवसायीलाई गाउँपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत सूचना जारी गर्ने 	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, वडा कार्यालय
	<ul style="list-style-type: none"> ■ निर्धारित समय भन्दा छिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने। 	निरन्तर, गाउँसभा	गाउँसभा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सवारी कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका साना सवारी (ठेला लगायत) को लगत संकलन गर्ने ■ दर्ता नवीकरणको प्रकृया अगाडि बढाई कर संकलन गर्ने ■ अन्य सवारी करको विषयमा प्रदेश कानून र प्रदेश सरकारसँग समन्वय अनुसार गर्ने। 	२०७९ श्रावण १ देखि	प्रशासन शाखा, वडा कार्यालय
घर वहाल कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका भित्र रहेका वहालमा दिने घरधनीहरूको विवरण वडा कार्यालय मार्फत अध्यावधिक गर्ने ■ घर वहालकर तिर्नका लागि घरधनीलाई प्रोत्साहित गर्ने। 	आ.व.०७८/७९ भित्र निरन्तर	प्रशासन शाखा, वडा कार्यालय

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्बेवारी
जडीबुटी, कवाडी, जिवजन्तु कर	<ul style="list-style-type: none"> ■ जडीबुटी निकासी वा पैठारी गर्ने, कवाडी कारोबार गर्ने, जिवजन्तु निकासी वा पैठारी गर्नेहरू संग राजस्व परामर्श समितिमा छलफल गरि उचित दर निर्धारण गरि कर संकलन गर्ने । 		२०७९ असार मसान्तसम्म
वहाल विटौरी शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ■ वहाल विटौरी लगाउन सकिने क्षेत्रहरूको निर्धारण गर्ने ■ सार्वजनिक जग्गा, ऐलानी जग्गामा रहेका घरहरूको सम्बन्धमा घरवालाहरू संग छलफल गरी करको शुल्क तोक्ने ■ सार्वजनिक जग्गाहरू वार्षिक ठेक्का लगाई शुल्क असुली गर्ने । 	२०७९ असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति गाउँकार्यपालिका
व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> ■ रजिष्ट्रेसन गर्नुपर्ने संघसंस्थाहरूको विवरण संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने ■ बडास्तरीय कर शिविरहरू संचालन गर्ने । 	२०७९ असार मसान्तसम्म	गाउँकार्यपालिका र प्रशासन शाखा
अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ■ सम्पत्ति कर र अचल सम्पत्ति मूल्यांकन अभिलेखलाई एकत्रित गर्ने ■ मूल्यांकन शुल्क दर आवश्यक मात्रामा पुनरावलोकन गर्ने ■ वैदेशीक र वैंकिङ प्रयोजनको रूपमा वर्गीकरण गर्ने । 	२०७९ असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
पर्यटन सेवा शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ■ ऐतिहासिक, पर्यटकिय तथा अन्य धार्मिक स्थलहरू र ति क्षेत्रहरूको प्रचार प्रसार, विकास तथा सेवाहरूको व्यवस्थापन गरी पर्यटन शुल्क लगाउने । 	निरन्तर	राजस्व शाखा प्रशासन शाखा गाउँकार्यपालिका
पुर्वाधार उपयोग शुल्क	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिकाले निर्माण गरेका संरचना वा हस्तान्तरण भई आएको बाटो, धर्मशाला, सभागृहहरू लगायतमा शुल्क निर्धारण गरि 	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म	गाउँकार्यपालिका, राजस्व परामर्श समिति

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्बेवारी
	उपयोग शुल्क लगाउने ।		
नक्सा पास दस्तुर	<ul style="list-style-type: none"> ■ घर,टहरा ,कम्पाउण्ड नक्सापास दस्तुर कडाईका साथ अनिवार्य गर्नुपर्ने 	निरन्तर	वडा कार्यालय नक्सापास शाखा गाउँकार्यपालिका
	<ul style="list-style-type: none"> ■ नियमित अनुगमन र दण्ड जरिवाना लगाउने 	हरेक तीन/तीन महिनामा	नक्सापास शाखा, राजस्व शाखा
	<ul style="list-style-type: none"> ■ अभिलेखिकरण प्रक्र्यालाई आगामी आ.व.सम्म कायम राख्ने 	२०७८/०७९ सम्म	नक्सा शाखा
अन्य	<ul style="list-style-type: none"> ■ विभिन्न सेवा शुल्कहरूका दर निर्धारण गरि सेवा शुल्क लिने । 	२०७९ असार मसान्तसम्म	गाउँसभा, राजस्व परामर्श समिति
ख. नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन			
सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेखिकरण तथा परिचालन	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक जग्गाहरू, सार्वजनिक स्थलहरू, रुखबिरुवा अभिलेखिकरण गर्ने, संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने, सोको परिचालन संभाव्यता अध्ययन गर्ने । 	२०७९ असोज मसान्तसम्म	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत गाउँकार्यपालिका,गाउँ सभा सम्बन्धित वडा कार्यालयहरू
सम्भाव्य सुविधाको निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका को दीर्घकालिन आय स्रोत हुने गरी सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ■ कृषी तथा तरकारी बजार केन्द्र (हाट बजार) व्यवस्थित गर्ने ■ सार्वजनिक शौचालय निर्माण तथा व्यवस्थित गर्ने ■ संघसंस्था तथा निजि क्षेत्रका स्कुलहरू आदिसंग छलफल गरी तिनिहरूलाई करको दायरामा ल्याउने 	आ.व. ०७९/०८० देखि ०८१/०८२ मसान्तसम्म	गाउँकार्यपालिका, सम्बन्धित वडा कार्यालय निजी क्षेत्र

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्बेवारी
	<ul style="list-style-type: none"> ■ मेलापर्वहरूमा मनोरञ्जन गराउने व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउने ■ धर्मशाला, सभाहल निर्माण गरि आय आर्जन गर्ने ■ गाउँपालिका को मुख्य बजार क्षेत्रमा वाइफाइ जोनको विकास गरि आय आर्जन वृद्धि गर्ने ■ पार्किङ स्थलहरूको निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने। 		
महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको विकास, संरक्षण तथा प्रवद्धर्धन	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिका भित्र रहेका धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको विकास, संरक्षण तथा प्रवद्धर्धनकका लागि गुरुयोजना बनाउने अध्ययन गर्ने। 	२०७९ चैत्र मसान्तसम्म	गाउँपालिका कार्यपालिका, सम्बन्धित वडा कार्यालय निजी क्षेत्र
ग. राजस्व प्रशासन			
नीतिगत व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ■ राजस्व सुधार कार्ययोजना लगायत राजस्व ऐन तथा अन्य आवश्यक कार्यविधि तयार गरि गाउँसभाबाट पास गर्ने ■ राजस्व परामर्श समितिले पारित गरेका कर नीति लागू गर्ने। 	२०७९ आषाढ मसान्त भित्र	<ul style="list-style-type: none"> - प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - गाउँसभा
सांगाठनिक व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ■ गाउँपालिकाको संगठनात्मक व्यवस्था अन्तर्गत राजस्व शाखामा आवश्यक कर्मचारीहरू व्यवस्था गर्ने ■ राजस्व प्रशासनका लागि आवश्यक भौतिक सुविधाहरू (कार्य स्थल, फर्निचर, ल्यापटप, प्रिन्टर, कम्प्युटर सफ्टवेयर आदि)। 	२०७९ आषाढ मसान्त भित्र	राजस्व परामर्श समिति प्रशासन शाखा
राजस्व संकलन तथा अभिलेख	<ul style="list-style-type: none"> ■ राजस्व अभिलेख सम्बन्धी सफ्टवेयर अध्यावधिक गर्ने, करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा इन्ट्री गर्ने ■ राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर तथा कम्प्युटरकृत प्रणालीमार्फत सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने। 	२०७९ असार १५ भित्र	केन्द्र सरकार र कार्यपालिका

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्बेवारी
सूचना तथा पारदर्शिता	<ul style="list-style-type: none"> ■ सञ्चार माध्यमहरू (स्थानिय एफ एम रेडियो, टेलिभिजन) बाट कर तिर्ने प्रोत्साहित गर्ने सम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने। गाउँपालिका र बडामा करको दररेट सहित नागरिक बडापत्र राख्ने। 	२०७९ आषाढ मसान्त भित्र निरन्तर	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, बडा सचिवहरू
अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> ■ अनुगमन गरि छुटेका करदातालाई करको दायरामा ल्याउने 	प्रत्येक तीन महिनामा	कार्यपालिका
पारदर्शिता	<ul style="list-style-type: none"> ■ मासिक रूपमा आय व्यायको सार्वजनिककरण गर्ने ■ करदाताहरू सम्मिलित सार्वजनिक अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने। 	नियमित	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्सहान कार्यक्रम	<ul style="list-style-type: none"> ■ करदातालाई सम्मान (बढि कर तिर्ने र नियमित तिर्नेलाई) ■ कर्मचारीलाई राजस्व असुलीको आधारमा कार्यसम्पादन मूल्याङ्गन गरी प्रोत्सहान गर्ने। 	वार्षिक रूपमा (गाउँ सभा गर्ने दिनमा)	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत कार्यपालिका
समिक्षा र मूल्यांकन	<ul style="list-style-type: none"> ■ वार्षिक रूपमा समिक्षा तथा पुनरावलोकन गर्ने। 	चौमासिक रूपमा (आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पहिलो चौमासिक)	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत कार्यपालिका

परिच्छेद छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि भिमफेदी गाउँपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । महालेखा परीक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ को आधारमा आय प्रक्षेपण गरिएको छ । गाउँपालिकाको राजस्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात् आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यस प्रक्षेपणले भिमफेदी गाउँपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने छ । पालिकाको बजेट प्रक्षेपण गर्दा विगत तीन वर्षमा प्राप्त बजेटलाई आधार मानिएको छ ।

तालिका १५ : विगत तीन आर्थिक वर्षको वास्तविक आय

राजश्व शिर्षक	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९
	वास्तविक	वास्तविक	वास्तविक (२०७९ बैसाख २१ सम्मको)
राजश्व तथा अनुदान	४६१,६१३,७८८	५४९,०३४,१७६	५८३,४९२,६६२
कर	१०२,८१५,९७३	१६३,९६०,४५१	९३,५१८,६६३
सम्पत्ति कर	१,५०५,०००	२,५३३,२००	१,९७२,६००
अचल सम्पत्तिमा लाग्ने कर	१,३५०,०००	२,००५,०००	१,८४७,६००
सम्पत्तिमा बहाल तथा पट्टा बापतको आयमा लाग्ने कर	-	-	२२३,६००
व्यक्तिगत सम्पत्तिमा लाग्ने वार्षिक कर			
संस्थागत सम्पत्तिमा लाग्ने वार्षिक कर			
सम्पत्ति कर			२४०,०००
भूमी कर (मालपोत)	१,३५०,०००	२,००५,०००	१,३८४,०००
घर जग्गा रजिस्ट्रेसन दस्तुर			-
खुद सम्पत्तिमा लाग्ने चालु कर	१५५,०००	५२८,२००	१२५,०००
घर बहाल कर	१५५,०००	५२८,२००	१२५,०००
बहाल विटौरी शुल्क	-		
वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर	-	-	-
वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर		-	
वस्तु तथा सेवामा आधारित कर	१०१,३१०,९७३	१६१,३८२,२५१	९१,५४६,०६३
मुल्य अभिवृद्धि कर	८२,६३८,२७५	८२,७५६,०५१	७९,९९८,२२५
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	८२,६३८,२७५	८२,७५६,०५१	७९,९९८,२२५
अन्तःशुल्क	१८,३७६,६९८	७८,४००,०००	११,४५३,८३८
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	१८,३७६,६९८	७८,४००,०००	११,४५३,८३८

विशेष सेवामा लाग्ने कर	-	-	-
स्वास्थ्य सेवा कर		-	
शिक्षा सेवा शुल्क : शैक्षिक संस्था		-	
शिक्षा सेवा शुल्क : वैदेशिक अध्ययन		-	
पुर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर	२९६,०००	२२३,६००	९४,०००
सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर तथा पटके सवारी कर)			-
पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	२९६,०००	२२३,६००	९४,०००
सवारी साधन कर			
मनोरंजन कर		२,६००	-
सिनेमा डकुमेन्ट्री			
विज्ञापन कर			
अन्य मनोरंजन कर		२,६००	
अन्य कर	-	४५,०००	-
व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	-	४५,०००	-
व्यवसाय कर		४५,०००	-
रेडियो, एफ.एम. संचालन दस्तुर			
व्यवसाय बाहेक अन्यले भुक्तानी गर्ने	-	-	-
चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब सम्बन्धी दस्तुर		-	-
कृषि तथा पशुजन्य कारोबारमा लाग्ने कर	-	-	-
कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोबारमा लाग्ने कर			
ओखेटोपहारमा लाग्ने कर			
अन्य कर	-	-	-
अन्य कर			
अनुदान	२९४,५२६,५००	३६६,२३९,८१०	३९२,०४०,६००
द्विपक्षीय वैदेशिक अनुदान	-	-	-
द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान	-	-	-
द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान			-
द्विपक्षीय वैदेशिक पुँजीगत अनुदान	-	-	-
द्विपक्षीय वैदेशिक पुँजीगत अनुदान			
बहुपक्षीय वैदेशिक अनुदान	-	-	-
बहुपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान	-	-	-

अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालु अनुदान			
गैह सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालु अनुदान			
बहुपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान	-	-	-
अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
गैह सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	२९४,५२६,५००	३६६,२३९,८१०	३९२,०४०,६००
अन्तरसरकारी अनुदान	२९४,५२६,५००	३६६,२३९,८१०	३९२,०४०,६००
सधिय सरकार	२७१,२२१,५००	३०८,७३८,८१०	३२५,२७१,६००
समानीकरण अनुदान	९८,७००,०००	१००,६००,०००	१०५,९००,०००
शसर्त अनुदान	१५१,५२१,५००	१११,१३८,८१०	११०,६२१,६००
विषेश अनुदान		१७,०००,०००	
समपुरक अनुदान	२१,०००,०००		२८,७५०,०००
अन्य अनुदान			
प्रदेश सरकार	२३,३०५,०००	५७,५०९,०००	६६,७६९,०००
समानीकरण अनुदान	९,८६०,०००	९,९४९,०००	८,६८३,०००
शसर्त अनुदान	१३,४४५,०००	१६,१३२,०००	२२,६५५,०००
विषेश अनुदान		३,५००,०००	५,९००,०००
समपुरक अनुदान	-	२७,९२८,०००	२९,५३१,०००
अन्य अनुदान	-		
अन्तरसरकारी पूँजीगत अनुदान	-	-	-
शसर्त पूँजीगत अनुदान			
विषेश पूँजीगत अनुदान			
अन्य राजश्व	१८,६६९,०००	१२,०९८,७००	८,५०२,९७०
सम्पत्तिबाट प्राप्त आय	१७,७७०,०००	१०,२१५,४३०	५,५१९,६७०
व्याज	-	-	-
वित्तीय निकायबाट प्राप्त व्याज			
व्यापारिक निकायबाट प्राप्त व्याज			
औद्योगिक निकायबाट प्राप्त व्याज			

सेवामुलक निकायबाट प्राप्त व्याज			
अन्य निकायबाट प्राप्त व्याज			
लाभांश	-	-	-
वित्तीय निकायबाट प्राप्त लाभांश			
व्यापारिक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
औद्योगिक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
सेवामुलक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
अन्य निकायबाट प्राप्त लाभांश			
भाडा तथा रोयल्टी	१७,७७०,०००	१०,२१५,४३०	५,५१९,६७०
सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय			
क्यासिनोबाट प्राप्त रोयल्टी			
वन रोयल्टी			
खानी रोयल्टी			
दहत्तर बहत्तर	१६,८९१,०००	९,२४५,१४०	२,२८०,०००
अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी	८७९,०००	९७०,२९०	३,२३९,६७०
राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	-	-	-
वन रोयल्टी			
खानी रोयल्टी			
जलस्रोत रोयल्टी			
पर्वतारोहण रोयल्टी			
पदयात्रा रोयल्टी			
पर्यटन सेवा शुल्क रोयल्टी			
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन रोयल्टी			
सवारी साधन कर			
अन्य बाँडफाँड हुने राजश्व			
बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम	८९९,०००	१,८८०,६७०	२,८३२,५००
बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	-	६५६,५००
कृषि उत्पादनको बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम			६५६,५००
अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम(दुङ्गा, गिड्ठी, वालुवा)			-
निजी धारा बापतको शुल्क			
खानेपानी, नहर तथा कुलो उपयोग बापतको शुल्क			
विद्युत सेवा शुल्क			
अन्य सेवा शुल्क			
प्रशासनिक सेवा शुल्क	१५१,०००	२४३,६७०	६५८,०००

न्यायिक दस्तुर			
शिक्षा क्षेत्रको आमदानी			
परीक्षा शुल्क			
यातायात क्षेत्रको आमदानी			
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१५१,०००	२४३,६७०	६५८,०००
दस्तुर	७४८,०००	१,६३७,०००	१,५१८,०००
आन्तरिक श्रोत			
पार्किङ दस्तुर			
नक्सापास दस्तुर			
सिफारिश दस्तुर	७४८,०००	१,६३७,०००	१,१९५,०००
व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर			२०५,०००
नाता प्रमाणित दस्तुर			
मुल्यांकन दस्तुर			
अन्य दस्तुर			
व्यवसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर			११८,०००
रेडियो, एफ.एम. संचालन दस्तुर			
दण्ड, जरिवाना र जफत	-	२,६००	१५०,८००
दण्ड, जरिवाना र जफत	-	२,६००	१५०,८००
न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत			
प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत		२,६००	१५०,८००
अनुदान बाहेकको हस्तान्तरण	-	-	-
चालु हस्तान्तरण	-	-	-
चालु हस्तान्तरण			
पूँजीगत हस्तान्तरण	-	-	-
पूँजीगत हस्तान्तरण			
बाडफाट वापत प्राप्त हुने मनोरंजनकर			
विविध राजश्व	-	-	-
चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरू			
बीमा दावी प्राप्ति			
अन्य राजश्व	-	-	-
प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क			
साना सवारी कर			
लागत सहभागिता			
अन्य राजश्व (विविध आय)			
पूँजीगत राजश्व	-	-	-

सरकारी घर, जग्गा, गुडविल बिक्रीबाट प्राप्त आय		-	-
बेरुजु	-	-	-
बेरुजु	-	-	-
बेरुजु			
बेरुजु			
दायित्व	-	-	-
आन्तरिक दायित्व	-	-	-
खुद आन्तरिक ऋण	-	-	-
ऋणपत्र मार्फत प्राप्त ऋण		-	-
अन्य आन्तरिक सरकारबाट प्राप्त ऋण		-	-
अन्य संघ संस्थाबाट प्राप्त ऋण		-	-
वाह्य वित्तिय दायित्व	-	-	-
खुद वैदेशिक ऋण	-	-	-
वैदेशिक ऋणको प्राप्ति			
जनसहभागिता			
गत वर्षको नगद मौज्दात	४५,६०२,३१५	६,७३५,२१५	८९,४३०,४२९
बैंक मौज्दात			
जम्मा राजश्व, अनुदान तथा दायित्व	४६१,६१३,७८८	५४९,०३४,१७६	५८३,४९२,६६२

६.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

माथि उल्लेखित राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भई गाउँपालिकाले संकलन गर्ने आगामी तीन आर्थिक वर्षहरू (आ.व. २०७९/१०८० देखि २०८१/१०८२सम्म) को आयको सम्भाव्यता लाई प्रक्षेपण गरिएको छ । यो आय अनुमान गर्दा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा योजना गरिएका कृयाकलापहरूको आधारमा तयार गरिएको हो । प्रक्षेपणका लागि विगत आर्थिक वर्षको आयको प्रबृत्ति, राजस्व बृद्धि दर र राजस्व सुधार कार्य योजनाको कार्यान्वयनले दायरा बढ्न गई सो बाट हुने योगदानको अनुमानलाई आधार लिईएको छ । गाउँपालिकाले यस प्रक्षेपणलाई भविष्यमा वार्षिक बजेट अनुमानको लागि मार्ग दर्शनको रूपमा लिई आन्तरिक आय बृद्धि गर्दछ भन्ने अनुमान गरिएको छ । राजस्व सुधार कार्य योजनाको आधारमा रहेर गरिएको आन्तरिक आयको प्रक्षेपणका मुलभूत मान्यताहरू यस प्रकार रहेका छन् ।

सामान्य मान्यताहरू:

- गाउँपालिकामा नयाँ क्षेत्र गाभिएसंगै आय संकलनको आधार (करको दायरा) स्वतः विस्तार भएको
- राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए पश्चात्त गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासनमा सुधार आउने
- राजश्व प्रशासनमा सुधार आउनुले राजश्व संकलन प्रभावकारी हुने ।

उल्लेखित प्रक्षेपणका आधारमा रही आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि प्रक्षेपित आय निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७६ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि आय प्रक्षेपण

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	प्रक्षेपित आय (आ.व.)		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
१००००	राजस्व तथा अनुदान	६६८,३५९,५१८	७३३,३३२,८३८	८०७,३४५,२९०
११०००	कर	१४,२३७,५६६	१३,७९८,६९९	१५,८५७,७२८
११३००	सम्पत्ति कर	१२,०६४,३१५	११,३३४,७७८	१३,०८२,४०४
११३१०	अचल सम्पत्तीमा लाग्ने कर	१२,०६४,३१५	११,३३४,७७८	१३,०८२,४०४
११३११	ब्यक्तिगत सम्पत्तीमा लाग्ने वार्षिक कर			
११३१२	संस्थागत सम्पत्तीमा लाग्ने वार्षिक कर			
११३१३	सम्पत्ति कर	१,७०३,१२५	२,२१४,०६३	२,८९५,३१३
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	७,२५५,७५०	७,९८१,३२५	८,७७९,४५८
११३२०	खुद सम्पत्तीमा लाग्ने चालु कर			
११३२१	घर बहाल कर	२,७४५,०४०	७४२,९५०	९७१,५५०
११३२२	बहाल विटाई शुल्क	३६०,४००	३९६,४४०	४३६,०८४
११३५०	वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर			
११३५१	वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर			
११४००	वस्तु तथा सेवामा आधारित कर			
११४१०	मुल्य अभिवृद्धि कर			
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर			
११४२०	अन्तःशुल्क			
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क			
११४४०	विशेष सेवामा लाग्ने कर			
११४४२	स्वास्थ्य सेवा कर			
११४४३	शिक्षा सेवा शुल्क : शैक्षिक संस्था			
११४४४	शिक्षा सेवा शुल्क : वैदेशिक अध्ययन			
११४५०	पुर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर	१	१.१	१.२१
११४५१	सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर तथा पटके सवारी कर)			
११४५२	पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	१	१.१	१.२१
११४७०	मनोरंजन कर	१८१०००	१९९१००	२१९०९०
११४७१	सिनेमा डकुमेन्ट्री			
११४७२	विज्ञापन कर	९६०००	९०५६००	९९६९६०
११४७३	अन्य मनोरंजन कर	८५०००	९३५००	१०२८५०
११६००	अन्य कर	१,९९२,२५०	२,२६४,८१३	२,५५६,३१३
११६१०	ब्यवसायले भुक्तानी गर्ने	९९२,८७५	१,१४५,६२५	१,२९८,३७५
११६१३	ब्यवसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर	९९३७५	१२९९८७.५	१६८९३७.५
११६१४	रेडियो, एफ.एम. संचालन दस्तुर			
११६२०	ब्यवसाय बाहेक अन्यले भुक्तानी गर्ने			
११६२१	चालक अनुमती पत्र, सवारी दर्ता किताब सम्बन्धी दस्तुर			

११६३०	कृषि तथा पशुजन्य कारोबारमा लाग्ने कर			
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोबारमा लाग्ने कर			
११६३२	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर			
११६३०	अन्य कर	९०००००	९९००००	१०८९०००
११६३१	अन्य कर (कवाडी कर)	९०००००	९९००००	१०८९०००
१३०००	अनुदान	४५७,५०३,६००	५०३,२५३,९६०	५५३,५७९,३५६
१३१००	द्विपक्षीय वैदेशिक अनुदान			
१३११०	द्विपक्षीय वैदेशिक चालु अनुदान			
१३१११	द्विपक्षीय वैदेशिक चालु अनुदान			
१३१२०	द्विपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान			
१३१२१	द्विपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान			
१३२००	बहुपक्षीय वैदेशिक अनुदान			
१३२१०	बहुपक्षीय वैदेशिक चालु अनुदान			
१३२११	अन्तर्रासरकारी अन्तरास्थिर संस्थावाट प्राप्त चालु अनुदान			
१३२१२	गैह सरकारी अन्तरास्थिर संस्थावाट प्राप्त चालु अनुदान			
१३२२०	बहुपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान			
१३२२१	अन्तर्रासरकारी अन्तरास्थिर संस्थावाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
१३२२२	गैह सरकारी अन्तरास्थिर संस्थावाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
१३३००	अन्तर्रासरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	४५७,५०३,६००	५०३,२५३,९६०	५५३,५७९,३५६
१३३१०	अन्तर्रासरकारी अनुदान	४५७,५०३,६००	५०३,२५३,९६०	५५३,५७९,३५६
१३३११	समानिकरण अनुदान	११४,५८३,०००	१२६,०४१,३००	१३८,६४५,४३०
१३३१२	शसर्त अनुदान	२३७,०६६,५००	२६०,७७३,१५०	२८६,८५०,४६५
१३३१३	विशेष अनुदान	२८,४९०,०००	३१,३३९,०००	३४,४७२,९००
१३३१४	समपुरक अनुदान	७७,३६४,१००	८५,१००,५१०	९३,६१०,५६१
१३३१५	अन्य अनुदान			
१३३२०	अन्तर्रासरकारी पूँजीगत अनुदान			
१३३२१	शसर्त पूँजीगत अनुदान			
१३३२२	विशेष पूँजीगत अनुदान			
१४०००	अन्य राजश्व	१९६,६१८,३५२	२१६,२८०,१८७	२३७,९०८,२०६
१४१००	सम्पत्तिवाट प्राप्त आय			
१४११०	ब्याज			
१४१११	वित्तीय निकायवाट प्राप्त ब्याज			
१४११२	ब्यापारिक निकायवाट प्राप्त ब्याज			
१४११३	औद्योगिक निकायवाट प्राप्त ब्याज			
१४११४	सेवामुलक निकायवाट प्राप्त ब्याज			
१४११९	अन्य निकायवाट प्राप्त ब्याज			
१४१२०	लाभांश			
१४१२१	वित्तीय निकायवाट प्राप्त लाभांश			
१४१२२	ब्यापारिक निकायवाट प्राप्त लाभांश			
१४१२३	औद्योगिक निकायवाट प्राप्त लाभांश			
१४१२४	सेवामुलक निकायवाट प्राप्त लाभांश			
१४१२९	अन्य निकायवाट प्राप्त लाभांश			

१४१५०	भाडा तथा रोयलटी	१०,६४५,१४०	११,७०९,६५४	१२,८८०,६९९
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	१,४००,०००	१,५४०,०००	१,६९४,०००
१४१५२	क्यासिनोबाट प्राप्त रोयलटी		०	०
१४१५३	अन्य ओतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयलटी	९२४५१४०	९०,९६९,६५४	९९,९८६,६९९
१४१७०	राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	१७०,१००,०००	१८७,११०,०००	२०५,८२१,०००
१४१७१	वन रोयलटी			
१४१७२	खानी रोयलटी			
१४१७३	जलझोत रोयलटी			
१४१७४	पर्वतरोहण रोयलटी			
१४१७५	पदयात्रा रोयलटी			
१४१७६	पर्यटन सेवा शुल्क रोयलटी			
१४१७७	घरजग्गा रजिस्ट्रेशन रोयलटी	२०,०००,०००	२२००००००	२४२०००००
१४१७८	सवारी साधन कर (पार्किङ शुल्क)	१०००००	११००००	१२१०००
१४१७९	अन्य बाँडफाँड हुने राजश्व	१५०,०००,०००	१६५,०००,०००	१८१,५००,०००
१४२००	बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम	१,६५०,०००	१,८१५,०००	१,९९६,५००
१४२१०	बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम	१६५००००	१८१५०००	१९९६५००
१४२११	कृषि उत्पादनको बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	१,५००,०००	१,६५०,०००	१,८१५,०००
१४२१६	निजी धारा वापतको शुल्क			
१४२१७	खानेपानी, नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क			
१४२१८	विद्युत सेवा शुल्क			
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क	१५००००	१६५०००	१८१५००
१४२२०	प्रशासनिक सेवा शुल्क	६२६,०००	६८८,६००	७५७,४६०
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	१५०,०००	१६५,०००	१८१५,०००
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आमदानी			
१४२२४	परीक्षा शुल्क			
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आमदानी			
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	४७६,०००	५२३,६००	५७५,९६०
१४२४०	दस्तुर	९,७३७,२१२	१०,७१०,९३३	११,७८२,०२७
१४२४१	पार्किङ शुल्क	१००,०००	११०,०००	१२१,०००
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	६,८६४,९०९	७,५५१,३९१	८,३०६,५३०
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२,१०१,४०९	२,३११,५४१	२,५४२,६९५
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१८८५०	२०,७३५	२२,८०९
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	९२०६०	१०१,२६६	१११,३९३
१४२४६	मुल्यांकन दस्तुर	५०००००	५५०,०००	६०५,०००
१४२४९	अन्य दस्तुर	६०,०००	६६,०००	७२,६००
१४३००	दण्ड, जरिवाना र जफत	३००,०००	३३०,०००	३६३,०००
१४३१०	दण्ड, जरिवाना र जफत	३००,०००	३३०,०००	३६३,०००
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५००००	१६५०००	१८१५००
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५००००	१६५०००	१८१५००
१४४००	अनुच्छन बाहेको हस्तान्तरण			

१४४१०	चालु हस्तान्तरण			
१४४११	चालु हस्तान्तरण		०	०
१४४२०	पूँजीगत हस्तान्तरण			
१४४२१	पूँजीगत हस्तान्तरण			
१४५००	विविध राजश्व			
१४५१०	चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरू			
१४५११	बीमा दावी प्राप्ति			
१४५२०	अन्य राजश्व	३,५६०,०००	३,९१६,०००	४,३०७,६००
१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क			
१४५२२	साना सवारी कर	६०,०००	६६,०००	७२,६००
१४५२३	लागत सहभागिता	२००००००	२,२००,०००	२,४२०,०००
१४५२९	अन्य राजश्व (विविध आय)	१,५००,०००	१,६५०,०००	१,८१५,०००
१४५३०	पूँजीगत राजश्व			
१४५३१	सरकारी घर, जग्गा, गुडविल विक्रीबाट प्राप्त आय			
१५०००	बेरुजु			
१५१००	बेरुजु			
१५११०	बेरुजु			
१५१११	बेरुजु			
३३०००	वायित्व			
३३१००	आन्तरिक वायित्व			
३३१९०	खुद आन्तरिक क्रृण			
३३१९१	क्रृण पत्र मार्फत प्राप्त क्रृण			
३३१९२	अन्य आन्तरिक सरकारबाट प्राप्त क्रृण			
३३१९३	अन्य संघ संस्थाबाट प्राप्त क्रृण			
३३२००	वाह्य वित्तिय वायित्व			
३३२४०	खुद वैदेशिक क्रृण			
३३२४१	वैदेशिक क्रृणको प्राप्ति			
जम्मा राजश्व, अनुदान तथा वायित्व		६६८,३५९,५१८	७३३,३३२,८३८	८०७,३४५,२९०

६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण

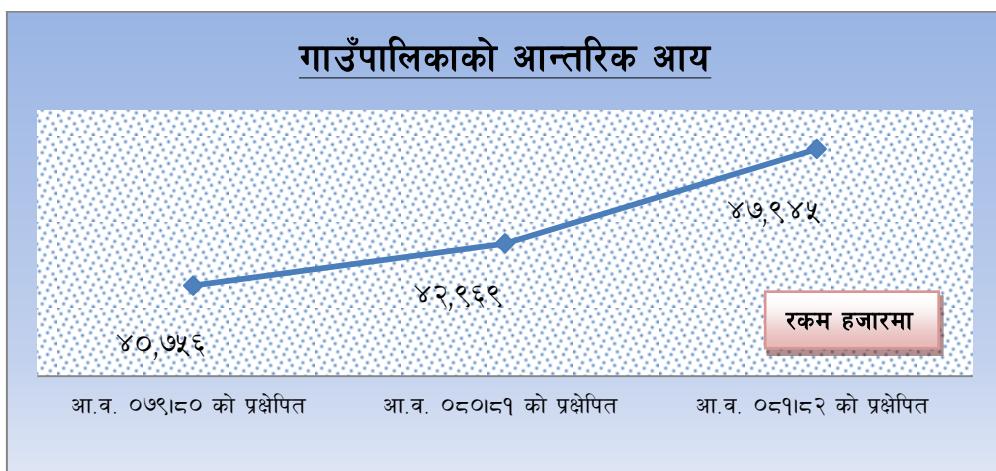
गाउँपालिकाहरूले स्थानीय सरकारको रूपमा राज्य पुर्नसंरचना गठन भएसगै अधिकार प्राप्त गरेको छ । यस अद्ययन प्रतिवेदनमा बदलिदो परिवेश अनुसार राजश्व परिचालनका क्षेत्रमा गर्नुपर्ने कृयाकलापहरूको पहिचान र योजनाका साथमा अगामी आर्थिक तीन वर्षहरूमा संकलन हुन सक्ने राजश्वको प्रक्षेपण गरिएको छ । सारांशमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात गाउँपालिकाको आय संरचनालाई तलको तालिकामा दिइएको छ । राजश्व बाँडफाँडको प्रक्षेपण गर्दा हाल वाँडफाँड भई आएका सोतहरूको मात्र प्रक्षेपण गरिएकाले भविष्यमा गाउँपालिकाले राजश्व आयमा उल्लेख गरिएभन्दा बढी आय प्राप्तहुने अवस्था रहेको छ ।

तिलिका १७ : भिमफेदी गाउँपालिकाको आय संरचना

क्र.सं.	शिर्षक	आर्थिक वर्ष		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
१	आन्तरिक आय	४०,७५६	४२,९६९	४७,९४५
२	राजश्व बाँडफाँडवाट प्राप्त आय	१७०,१००	१८७,११०	२०५,८२१
३	अनुदान	४५७,५०४	५०३,२५४	५५३,५७९
जम्मा		६६८,३६०	७३३,३३३	८०७,३४५

राजस्व सुधार कार्ययोजनाले औल्याएका करका क्षेत्रहरुमा आवश्यक सुधार तथा कार्यान्वयन गर्न सकिए गाउँपालिकालाई आगामी ३ वर्षमा प्राप्त हुने आन्तरिक आय वापतको रकम तलको ग्राफचित्रमा प्रक्षेपण गरिएको छ।

चित्र नं. ५ : भिमफेदी गाउँपालिकाको आगामी तीन वर्षको आन्तरिक आय प्रक्षेपण

परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा

गाउँपालिकालाई राजश्व संकलन अधिकार उल्लेख्य रूपमा प्रदान गरिएता पनि गाउँपालिकाले कार्यान्वयन गरेको करको दायरा अधिक देखिन्दैन । गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रका सम्भाव्य सबै कर, शुल्क तथा दस्तुर संकलन गर्ने प्रयास कम गरेको देखिन्छ । सिमित साधन र श्रोतका कारण राजश्व प्रशासन प्रभावकारी हुन नसक्ने भएकोले तत्काल राजश्व बृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन मद्दत गर्ने केहि महत्वपूर्ण र प्रभावकारी श्रोतहरूको संकलन तर्फ ध्यान दिनु उपयुक्त देखिन्छ । साथै राजश्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरूलाई पनि प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ । गाउँपालिकाले राजश्वको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा तत्काल जोड दिनुपर्ने राजश्वका शीर्षकहरू निम्नानुसार छन् ।

- सम्पत्तिकर
- व्यवसाय कर
- बहाल कर
- बहाल बिटैरी
- दहत्तर वहत्तर
- नक्सापास दस्तुर तथा घर अभिलेखीकरण
- विज्ञापन

उपरोक्त करको प्रभावकारी संकलनकालागि प्राथमिकताका आधारमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापहरू निम्नानुसार छन् ०:

- आवश्यक जनशक्ति तथा भौतिक सुविधा सहितको राजश्व शाखा स्थापना गर्ने
- सम्पत्तिकर वैज्ञानिक ढड्गले लागु गर्ने
- तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने ।

त्यसैगरी, भीमफेदी गाउँपालिकाले राजस्व बृद्धि एवं करको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा निम्नानुसारका क्रियाकलापहरू गर्न सिफारिस गरिन्छ ।

- करसचेतनासम्बन्धी कार्यक्रमहरू तय गरी कार्यान्वयन गर्ने
- आवधिक रूपमा उद्योगी तथा व्यवसायीहरूसँग कर राजस्वसम्बन्धी विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने
- पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा लगानीलाई प्रवर्धन र प्रोत्साहन गर्न सार्वजनिक नीजि साँझेदारी नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा जोड दिने
- आवश्यक जनशक्ति तथा भौतिक सुविधा सहितको राजस्व शाखा व्यवस्थित गर्ने

- राजश्व आम्दानीका सम्भावना रहेका श्रोतहरूको खोजि गर्ने, तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने
- बहाल विटोरी करका क्षेत्रहरूको पहिचान र ठेक्का निर्धारण गर्ने
- कर चुक्ता विना सेवा सुविधा नगराउने व्यवस्थाको प्रभावकारी तवरले कार्यान्वयन गर्ने
- करदाताहरूलाई नियमित रूपमा पत्र, एसएमएस वा विद्युतिय सूचना पठाउने
- आन्तरिक राजश्व कार्यालयसंगको समन्वयमा व्यवसाय कर असुलीलाई प्रभावकारी बनाउने
- नक्सापास प्रकृयालाई सरलिकृत गर्दै यसबाट आय स्रोत वृद्धिमा ध्यान दिनु पर्ने र भौगोलिक सूचना प्रणाली र राजश्व शाखा बीच निकटतमसम्बन्ध स्थापना गर्ने । साथै नक्सा पास विवरण, बहालकर र व्यवसाय करलाई समेत कम्प्युराइज्ड गर्ने
- लेखा प्रणालीलाई व्यवस्थित गरी पेशकी नियन्त्रण, प्रोद्भावी लेखा प्रणाली कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापन र स्थीर सम्पत्तिहरूको संरक्षण र परिचालन गर्ने ।
- करलाई सिधै बैक दाखिला गर्ने सक्ने गरी व्यवस्था गर्ने
- छिमेकी पालिकाहरूको करको दरहरूका बारेमा अध्ययन गर्ने ।
- करका दायरा बढाउँदै दरलाई समय सापेक्ष बनाउदै लैजाने ।
- उठाएको राजश्व सोही क्षेत्रमा खर्च गर्ने गरी व्यवस्थापन गर्ने र करदाताहरूलाई आश्वस्त हुने गरी सञ्चार गर्ने ।

परिच्छेद आठ : कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको व्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी आय अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आगामी ३ आर्थिक बर्षको आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ । यसै सन्दर्भमा प्रस्तुत कार्ययोजना हरेक आर्थिक बर्षको फाल्गुण महिनासम्मा राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरी सम्बन्धित समितिलाई उपलब्ध गराएमा समितिबाट गरिने निर्णयहरूका लागि आवश्यक आधार हुनेछ । राजस्व सुधारका नीति, क्रियाकलापहरू तथा वजेट अनुमान पश्चात् राजस्व सुधार कार्ययोजना अनुसारका क्रियाकलापहरू संचालन भए नभएको तथा अनुमान अनुसार आय असुली भएको नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने, आगामी आर्थिक बर्षको आय प्रक्षेपणको लागि त्यस अवधिसम्मको क्रियाकलाप तथा आय असुली अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने तथा आर्थिक बर्ष सम्पन्न भएपछि सो आर्थिक बर्षको लागि तय गरिएको क्रियाकलापहरू तथा आय असुली अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने आवश्यक हुन्छ ।

यस राजस्व सुधार कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन

पालिकास्तरको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरूलाई जिम्मेवार वनाउनु पर्दछ । स्थानीय सरकारले कम्तिमा महिनामा एक पटक बैठक वसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

(ख) राजस्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रूपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था, आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमिति अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक बर्षको लागि आयको अनुमान गर्ने कार्य, पूर्व भएका कार्यको मूल्याङ्कन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारको लागि क्रियाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात् राजस्व सुधार योजनाको समिक्षा गरिन्छ ।

(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिबाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । छलफलको क्रममा राजस्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नु आवश्यक भएमा निर्णय गरिन्छ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्यांकन

राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्न चाहने संघीय मामला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमनको लागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय सरकारको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने क्षमतामा विकास हुनेछ । राजस्व प्रशासनसँग सम्बन्धित तथ्यांक वाहेक योजना कार्यान्वयन प्रक्रियाको अनुगमन तथा करदाताहरूको अनुभुति सङ्कलन पनि अनुगमनको मूल्य विधि हुन सक्नेछ ।

(ङ) कार्ययोजना परिमार्जन गर्नुपर्ने

राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गरेको विगतको अनुभव, श्रोत व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्दा आएका समस्याहरूलाई राजस्व सुधार समितिले विस्तृत रूपमा नियमित छलफल गर्नु पर्दछ । छलफल गर्दा भावी दिनको लागि समय सापेक्ष बार्षिक रूपमा कार्ययोजना परिमार्ज गर्दै लग्नु पर्दछ ।

अनुसूचीहरूः

अनुसूची १: पृष्ठपोषण सम्बन्धमा

क्र.सं.	पृष्ठपोषण	प्रयास
१	सम्पत्ति करको दर कसरी निर्धारण गर्ने गरिएको छ र दर निर्धारण गर्ने उपयुक्त आधार के हुन सक्छ भन्ने विश्लेषण गरेको पाइएन। भौगोलिक हिसाबले विकट गाउँपालिकाले सम्पत्ति करको सुरुवात गर्दा के कस्ता आधारमा सम्पत्ति मूल्याङ्कन गर्ने भन्ने विषय सुधार योजनामा समेटिनु आवश्यक छ। राजस्व तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा करको दर तोकनुपर्ने विषयसमेत सुधार योजनामा समेटिनु लिनुपर्दछ। उदाहरणको लागि दुर्गम पालिकाहरूमा सम्पत्ती कर लगाउँदा करदाताले तिर्न सक्ने वा नसक्ने भन्ने विषय विश्लेषण हुनु पर्दछ।	भीमफेदी गाउँपालिकाले पनि पुंजिगत रूपमा सम्पत्तिलाई १० भागमा वर्गीकरण गरि मूल्याङ्कन गरेको भएतापनि क्षेत्रगत रूपमा यसलाई वर्गिकरण गरेको छैन। यो पालिका विकट क्षेत्रमा अवस्थित भएकाले सम्भाव्यता अनुमान गरिएभन्दा न्यून मात्रामा राजस्व उठ्ने गरेको छ। त्यसैले सम्पत्ति करका सन्दर्भमा स्वयं घोषणा गर्न लगाइ यसमा सम्पूर्ण करदाताहरूलाई समावेश गर्न सकियो भने यसबाट ठूलो राजश्व संकलन हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ।
२	घर बहाल कर र व्यवसाय कर कति पालिकामा खासै सम्भावना नभएकाले सुझाव गरिएका सबै क्रियाकलाप कार्यान्वयन हुन सक्ने देखिँदैन।	गाउँपालिकामा घरबहाल कर शीर्षकबाट लगातार रूपमा राजश्व उठिरहेको छ अझै प्रभावकारी प्रभावकारी रूपमा उठाउनुपर्ने देखिँन्छ। आम्दानीका आधारमा घर बहाल कर उठाउन सक्ने अवस्थालाई पनि सम्पत्ति करमा जस्तै स्वयम् कर घोषणा गर्न लगाइयो भने करको दायरामा वृद्धि गर्न सकिने देखिन्छ। यसबाट सम्पूर्ण घरधनीहरू करको दायरामा रहन सक्दछन्। यसैगरी व्यवसाय करका सन्दर्भमा पनि व्यवसाय कर दर्ता शुल्क र नविकरण शुल्कका रूपमा मात्र उठाउनुपर्ने देखिन्छ।
३	स्थानीय तहले आफूले प्रदान गर्ने सेवालाई छरितो ढङ्गबाट विद्युतीय माध्यम प्रयोग गरी प्रदान गर्ने र सो सेवासँग आबद्ध गरी सेवा दस्तुर संकलन गर्न सक्ने सम्भावनालाई उजागर गर्दा सुधार योजना बढी कार्यान्वयन हुने देखिन्छ।	सेवा शुल्क दस्तुर बापत लिनुपर्ने राजस्वलाई विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गरि राजस्व प्राप्त गर्ने क्रममा रहेको देखिएको छ। आगामी दिनमा यसलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउने प्रतिबद्धता जनाईएको छ।
४	स्थानीयतहमा पूर्वाधार उपयोग शुल्क परिचालन गर्ने सम्भावना अहिले नै व्यवहारिक छैन। राजस्व सुधार योजना बनाउँदा कर परिचालन गर्न सकिने सम्भावनाको विश्लेषण कम भएको देखियो। कानुनबमोजिम करारोपण गर्न सकिने भए पनि व्यवहारतः लागू गर्न नसकिने विषयलाई कार्ययोजनामा राख्नु	पूर्वाधार उपयोग शुल्कका विषयमा आन्तरिक रूपमै केही विवादहरू प्रशस्त मात्रामा देखिएका कारणले गर्दा यो पालिकामा पनि यसको सही उपयोग हुन सकेको देखिँदैन।

आवश्यक देखिन्छ।		
५	व्यवसाय कर र व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुरका नाममा ब्रोकर वा शुल्क लगाउने गरी सुधार योजना बनाउनु हुँदैन। व्यवसाय दर्ता र नवीकरण बापत् मात्र व्यवसाय दर्ता करवा शुल्क लगाउने विषयमा यी स्पष्ट हुनुपर्ने देखिन्छ।	हालको स्थानीय निकाय संरचना भन्दा अगाडिदेखि नै केही व्यवसायीहरूले आफ्नो व्यवसाय सोहीअनुरूप दर्ता गर्दै आएको तर नयाँ संरचना अन्तरगत स्थानीय तहमा आफ्नो व्यवसाय दर्ता नगरेको पाइएको छ। साथै व्यवसाय करका रूपमा दोहोरो मारमा परेको केही व्यवसायीहरूले जनाएकाले यही यो शीर्षक पनि विवादित नै रहेको देखिन्छ।
६	कुनै पालिकाहरूको स्थानिय सम्भावनाका आधारमा राजस्व सुधार योजना बन्नु पर्नेमा ऐउटै ढाँचा र क्रियाकलापमा सुधार योजना बनाएको देखियो। उदाहरणकोलागि कतिपय गाउँपालिकामा ढुङ्गा गिटी र बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थ बाट ठुलो राजस्वको सम्भावना छ भने ठूला शहरी क्षेत्रमा विज्ञापन करबापत उल्लेखनीय राजस्व प्राप्त गर्न सकिन्छ। यसरी पालिकाको सम्भावनालाई उजागर गर्ने गरी सुधार योजना बन्नु पर्ने देखिन्छ।	यो पालिकाको मुख्य स्रोत ढुङ्गा गिटी बालुवा, घर वहाल, भूमीकर, सिफारिस, व्यवसाय कर आदि रहेका छन् त्यसैले यिनै क्षेत्रलाई नै थप व्यवस्थित गर्नुपर्ने देखिन्छ।
७	घर बहाल कर र सम्पत्ति करमा स्वयं घोषणा गर्ने विधिका विषयमा अद्ययन भएको पाइएन। घरबहाल करको दर व्यवसायिक र संस्थागत को हकमा बढी दर र आवासियको हकमा कम गर्नु उपयुक्त हुँदैन। यो घरबहाल दिने व्यक्तिको आएमा लाग्ने भएकाले अलग अलग गर्नु त्रुटिपूर्ण हुन्छ। कतिपय पालिकामा अलग अलग गर्ने गरी सुधार योजनाले दिएको सुझाव व्यक्त हैन।	घर बहाल कर र सम्पत्ति करका बिषयमा बसेर छलफल गर्दा पालिकाले यस शिर्षकमा राजश्व उठिराखेके र आगामी दिनमा अझौं प्रभावकारी रूपमा उठाउने प्रतिबद्धता जनाउनुभएको छ।
८	करका दर र आधार तोकदा छिमेकी स्थानीय तहसंग समन्वय गर्ने विषयलाई समेत सबै स्थानीय तहको राजस्व सुधार योजनामा समावेश गर्नुपर्दछ।	यो पालिकाले आफ्नो छिमेकी पालिकालाई समन्वय गरी कर राजस्वका बारेमा छलफल गर्ने नगरेको पाइयो। अगामी दिनमा आवश्यकताका आधारमा समन्वय गरी बढ्ने प्रतिबद्धता जनाएको छन्।
९	सुधार योजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरु व्यबहारिक भन्दा बढी सैद्धान्तिक भएकाले स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन हुने बिषयमा आशंका छ।	स्थानीय पालिकाहरूले आ-आफ्नो एक कार्यकाल मात्र पार गरेका छन्। यसैकारणले पनि राजस्वका सन्दर्भमा पालिकाहरु आधारभूतरूपमा दिगो बन्न सकेका छैनन् यसका लागि सैद्धान्तिक कुराहरूलाई पकडै व्यबहारिक रूपमा

		स्थानीय आफ्ना करदाताहरुलाई करका सन्दर्भमा जागरुक बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।
१०	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारले दर तोक्ने र संकलन गर्न तर स्थानीय तहलाई समेत बाँडफाँड हुने कर हरुमा स्थानीय तहले गर्नुपर्ने भूमिकामा राजस्व सुधार योजना मौन छ।	स्थानीय करदाताहरुसँग बसेर छलफल गर्दा बारम्बार उनीहरुको गुनासो करलाई एक द्वार प्रणाली माध्यमबाट मात्र ऊठाउँदा राम्रो हुने तथा करको वारेमा कुनै भ्रम नरहने कुराको जानकारी पाईएको छ। त्यसैले कर ऊठाउँने राजस्व अफिस एजटै हुने र त्याहि अफिसले नै स्थानिय, प्रदेश र संघीय गरेर बाँडफाँड गर्नहो भने उचित हुन्थ्यो होला भन्ने गुनासो सुन्न पाइन्छ।

अनुसूची २: तथ्याङ्क सङ्कलन सूची

१. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा हालको अवस्था

संक्षिप्त परिचय

- नामाकरण
- घरधुरी तथा जनसंख्या
- क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन
- प्रसिद्ध स्थलहरु

मुख्य पूर्वाधारको अवस्था

- सडक, बाटो, पुल
- बिजुली
- खानेपानी तथा सिंचाई
- सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरु
- फोहरमैला व्यवस्थापन (फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था)

आर्थिक अवस्था

- उद्योग, व्यवसाय तथा कलकारखाना
- मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरु
- प्राकृतिक तथा पर्यटकीय सम्पदा

१. गाउँपालिकाको संगठन तथा राजस्व प्रशासन

हालको संगठन संरचना

- कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	पद	स्वीकृत दरबन्दी	पदपुर्ति	
			स्थायी	करार
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				
१२				
१३				
१४				
१५				
१६				
१७				

भौतिक सुविधाहरू

- कार्यालयका भवनहरू
- सवारी साधन
- फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर

राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन

- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	जिम्मेवारी
१			
२			
३			
४			

५			
६			
७			

- कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता
- फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर तथा अन्य भौतिक सुविधाहरु
- राजस्व सम्बन्धी डाटा बेस, राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र त्यसको प्रयोग
- कम्प्युटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

गाउँपालिकाको आय (आन्तरिक तथा बाह्य) सम्बन्धी विवरण

- विगत तीन आर्थिक वर्षहरु (२०७५/७६, २०७६/७७ र २०७७/७८) को यथार्थ आय विवरण
- चालु आर्थिक वर्षको (२०७८/७९) को अनुमानितबजेट विवरण र गत चौमासिकको यथार्थ विवरण
- चालु आर्थिक वर्षका लागि गाउँ सभाले पारित गरेको कर, शुल्क तथा दस्तुरका दरहरु

अन्य दस्तावेज तथा सूचनाहरु

- निर्वाचित पदाधिकारीहरुको विवरण
- गाउँ सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन
- राजस्वसँग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रमहरु
- गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति विवरण (Profile)
- राजस्व परिचालनका लागि भएका प्रभावकारी प्रयासहरु

अनुसूची ३: विषयगत विश्लेषणको नमूना फाराम

क) राजस्व तर्फ

१) सम्पति कर

- सम्पत्ति कर कार्यान्वयन प्रारम्भ भएको आर्थिक बर्षः
- जम्मा करदाता सङ्ख्या:
- गत आर्थिक बर्षमा उठेको जम्मा रकम रुः
- चालु आर्थिक बर्षको वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आर्थिक बर्षको गत महिनासम्म उठेको रकम रुः
- अधिकतम र न्यूनतम कर तिर्ने व्यक्तिले कति तिरेका छन्? अधिकतम रुः न्यूनतम रुः
- गत आर्थिक बर्षसम्मको बक्यौता रकम रुः

२) भूमिकर (मालपोत)

- गाउँपालिका भित्रको जम्मा खेतीयोग्य जग्गाको कूल क्षेत्रफल: (पालिकामा तथ्याङ्क उपलब्ध नभए मालपोत वा नापी कार्यालयबाट प्राप्त गर्न सकिने)
- गत आ.ब. मा उठेको रकम रुः
- गत आ.ब.सम्मको जम्मा बक्यौता रकम रुः

३) व्यवसाय कर

- दर्ता भएका व्यबसायिक फर्मको सङ्ख्या:
- गत आ.ब. मा उठेको जम्मा रकम रुः
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आ.ब. को गत महिनासम्म उठेको रकम रुः
- अधिकतम र न्यूनतम कर तिर्ने व्यक्तिले कति तिरेका छन्? अधिकतम रुः न्यूनतम रुः
- गत आ.ब.सम्मको बक्यौता रकम रुः
- दर्ता हुन बाँकी रहेका फर्मको सङ्ख्या रुः

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी	मझौला लगानी	दूला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तीय संस्था (बैंक, विकास बैंक, सहकारी विमा, आदि)				

३	व्यापारिक भवन, मल, निजी अस्पताल, संस्थागत कलेज विद्यालय				
४	डिलर तथा थोक विक्रेता				
५	अन्य व्यवसाय				

४) व्यवसाय वहाल कर

- संस्थागत रूपमा (बैंक, सरकारी, नीजि विद्यालय, सरकारी कार्यालय आदिलाई) भाडामा दिएका घरहरुको सङ्ख्या: औषत मासिक घर भाडा रकम रु:
- व्यवसायिक फर्म (पसल, होटेल, रेष्टुरेन्ट आदि) लाई भाडामा दिएका घरहरुको सङ्ख्या:
- आवासिय प्रयोजनका लागि भाडामा दिएका घरको सङ्ख्या:
- आवासिय प्रयोजनका लागि भाडामा दिएका घरको सङ्ख्या:
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रु:
- चालु आ.ब. को फाल्गुण महिनासम्म उठेको रकम रु:

५) जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर

- जडिबुटी सङ्कलन गर्ने व्यबसायीको सङ्ख्या: सङ्कलन हुने जडिबुटीको औषत परिमाण: के.जी.
- प्रति के.जी. जडिबुटी करको दर: चालु आ.ब.को लक्ष्य:

क्र.सं.	वस्तुहरु	ईकाई	कुल सङ्कलन परिणाम	अनुमानित मुल्य
क	जडिबुटी जन्य वस्तुहरु			
ख	कवाडी जन्य वस्तुहरु			
ग	जीवजन्तु			

ख) गैर कर राजस्व तर्फ

१) सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर (वडा र पालिकाबाट गरिने सबै किसिमका)

- गत आ.ब. मा सबै गरिएको सिफारिश प्रमाणितको सङ्ख्या:
- सिफारिश/प्रमाणित दस्तुरको न्यूनतम दर: सिफारिस/प्रमाणित दस्तुरको अधिकतम दर:
- गत आ.ब. मा प्राप्त यथार्थ आय रु:
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रु:
- चालु आ.ब. को फाल्गुण महिनासम्म उठेको रकम रु:
- वार्षिक रुपमा दर्ता र नविकरण सम्बन्धी सेवाको विवरण:

क्र.स.	सेवाको किसिम	सङ्ख्या	दस्तुरको दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.ब मा प्राप्त रकम
१	एफ एम रेडियो				
२	घ वर्गको निर्माण व्यवसायी ईजाजत				
३	विद्यालय स्थापना				
४	पत्रपत्रिका				
५	व्यापारिक फर्म				
६	सहकारी				
७	अन्य				
	जम्मा				

२) भवन निर्माण अनुमति दर

- वार्षिक रुपमा निर्माण हुने नयाँ घरको सङ्ख्या:
- नक्शापास प्रकृयामा आउने गरेका घरहरूको प्रतिशत:
- नक्शापास दस्तुरको दर प्रतिवर्ग फीट:
- गत आ.ब. मा पास भएका नक्सा सङ्ख्या: दस्तुर बापतको यथार्थ आय:
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रु:
- चालु आ.ब. को फाल्गुण महिनासम्म उठेको रकम रु:

३) सेवा शुल्क

क्र.स.	सेवाको किसिम	दर	सेवाग्राहीको सङ्ख्या	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.ब मा प्राप्त रकम
१	हाटबजार				
२	पार्किङ				
३	बहाल बिरौटी शुल्क				
४	फोहोरमैला व्यवस्थापन (सरसफाई)				
५	सडक बत्ति				
६	शौचालय				
७	पार्क				
८	पर्यटकिय स्थल				
९	सडक, बसपार्क				
१०	अचल सम्पति मूल्यांकन				
जम्मा					

४) बिक्री

क्र.स.	सम्पतिको किसिम	EIA/IIE प्रतिवेदन अनुसारको परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को ठेक्का रकम
१	दुंगा गिड्डी वालुवा माटो स्लेट अन्य					
२	टेण्डर फर्म (बार्षिक सङ्ख्या)					
३	पुस्तक वा नक्शा (सङ्ख्या)					
४	अन्य सम्पति					
जम्मा						

५) सम्पति भाडा

क्र.स.	सम्पतिको किसिम	परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	मेसिन औजार					
२	घर वा जग्गा वा पोखरी					
३	अन्य सम्पति					
जम्मा						

६) दण्ड जरिवाना

क्र.स.	दण्ड जरिवानाको किसिम	परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	नक्शा पास					
२	छाडा गाईवस्ता/पशु					
३	सडक वा सडक पेटी					
४	फोहोरमैला					
	अन्य					

७) सवारी साधन कर (टेम्पो, जिप, ट्रक, टिपर, ३-यान, माइक्रोबस, मिनिबस/बस)

क्र.स.	सवारी साधनको किसिम	सङ्ख्या	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	टेम्पो					
२	जिप					
३	मिनिट्रक					
४	ट्रक					
५	टिपर					
६	३-यान					
७	माइक्रोबस					
८	मिनिबस					
९	बस					
	अन्य					

८) प्रदेशसँग बङ्डफाङ्ड हुने राजस्व

क्र.सं.	राजस्वको किसिम	परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	सवारी साधन कर					
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क					
३	मनोरञ्जन कर (करदाता)					
४	विज्ञापन कर (करदाता)					
	अन्य					

९) गाउँपालिकाको स्वामित्तमा रहेको जग्गा र यसको हालको उपयोग सम्बन्धी विवरणः

१०) गाउँपालिकामा सार्वजनिक, परिं ऐलानी जग्गा र यसको हालको उपयोगको अवस्था:

११) गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका महत्वपूर्ण पर्यटकिय र धार्मिक स्थलहरु सम्बन्धी विवरणः

१२) आन्तरिक आयका अन्य कुनै थप संभाव्य स्रोत भएमा सोको विवरणः

गाउँपालिका आय स्रोतहरु तथा हालको अवस्था

क्र. सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/ नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
क	कर तर्फ			
१	भूमि कर (मालपोत)			
२	सम्पत्ति कर			
३	सवारी कर			
४	घर जग्गा बहाल कर			
५	व्यवसाय कर			
६	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर			
ख	अन्य राजस्व			
१	ढुङ्गा, गिड्डी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा, स्लेट, आदि जस्ता वस्तुको विक्री तथा			

	निकासी शुल्क			
२	नक्सापास दस्तुर			
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क			
४	वहाल विटौरी शुल्क			
५	पार्किङ शुल्क			
६	अस्पताल सञ्चालन शुल्क			
७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क			
८	स्थानीय खानेपानी शुल्क			
९	स्थानीय विद्युत महशुल			
१०	केवलकार, ट्रेकिंग, कायाकिङ, बन्जीजम्प, जीपफ्लायर, पाराग्लाइडिङ, आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क			
११	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ठल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, बसपार्क, पुल, आदि)			
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क			
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, आदि)			
१४	ढुङ्गा, गिड्डी, वालुवा, नुन, माटो तथा स्लेट जस्ता वस्तुको सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क			
१५	वडा कार्यालय मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर			
१६	दण्ड जरिवाना			

गाउँपालिकाको स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा र भवन

क्र.सं.	जग्गा रहेको स्थान	कि.नं.	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदि भएमा)
क	स्वामित्व रहेको जग्गा				
१					
२					
३					
४					
५					
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				
१					
२					
३					
४					
५					

गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	भवन रहेको स्थान	भवनको विवरण	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदि भएमा)
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				

भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित सङ्ख्या	बहालमा भएको सङ्ख्या	औसत बहाल दर
१	व्यापरिक प्रयोजनका लागि निर्मित भवन/धरहरु (नोट: व्यापारिक कम्प्लेक्स, पार्टी प्यालेस, अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस, आदि)			

२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरु			
३	आवासीय भवन/घरहरु			
३.१	कच्ची घरहरु (कच्ची जोडाई तथा छाना)			
३.२	अर्ध कच्ची घरहरु (माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएको)			
३.३	पिलर सिस्टम नभएको पक्की घर (Without RCC Frame Structure)			
३.४	पिलर सिस्टम भएको पक्की घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

जग्गा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मुल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१	शहरी क्षेत्र			
२	आवासीय क्षेत्र			
३	कृषि क्षेत्र			
४	वन तथा अन्य क्षेत्र			
जम्मा				

बहाल विटौरी

क्र.सं.	सम्पत्तिहरु	ईकाई	परिमाण	दर
क	भवन तथा कोठाहरु			
ख	मेसिनहरु			
ग	सार्वजनिक सम्पत्ति			

गाउँपालिकाले निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	ईकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
१	फोहरमैला व्यवस्थापन				
२	स्थानीय खानेपानी				
३	विजुली				
४	धारा				
५	अतिथि गृह				
६	धर्मशाला				
७	पुस्तकालय				
८	सभागृह				
९	ढल निकास				
१०	सडक वर्ति				
११	सार्वजनिक शौचालय				
१२	पार्क				
१३	पौडी पोखरी				
१४	व्यायमशाला				
१५	पर्यटकीय स्थल				
१६	हाट बजार				
१७	पशु बधशाला				
१८	शवदाह गृह				
१९	बसपार्क				
२०	अन्य पार्किङ क्षेत्र				
२१	सिफारिश तथा प्रमाणित				
२२	दर्ता, अनुमति, नविकरण दस्तुर				
२३	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
२४	नक्सापास				
जम्मा					

वस्तुगत विश्लेषणको नमूना फाराम

आय शीर्षकहरू	आवश्यक सूचना	सूचनाको सम्भाव्य स्रोतहरू
भूमि कर (मालपोत)	जग्गाको क्षेत्रफल तथा उपयोग	मालपोत कार्यालय
सम्पत्ति कर	सम्पत्ति धनी तथा निजको नाममा रहेका जग्गा तथा संरचना	स्थानीय तह, मालपोत कार्यालय, सर्वेक्षणहरू
व्यवसाय कर	उद्योग व्यवसायका सङ्ख्या प्रकृति सहित	स्थानीय तह, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, व्यवसायिक सङ्घ संगठनहरू
सवारी कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका सवारी साधनहरू	यातायात व्यवस्था कार्यालय
बहाल विटौरी शुल्क	भाडामा दिएको जग्गाको क्षेत्रफल र भाडा दर	स्थानीय तह
घर जग्गा बहाल कर	भाडामा दिईएका घरहरू तथा प्रचलित दर	कर कार्यालय, जनगणना तथा सर्वेक्षणहरू
विज्ञापन कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका विज्ञापन पाटीहरू	स्थानीय तह
मनोरञ्जन कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका सिनेमा हलहरू	स्थानीय तह
सवारी पार्किङ शुल्क	पार्किङ क्षेत्रको क्षेत्रफल तथा सवारी प्रवेश सङ्ख्या	स्थानीय तह तथा स्थलगत सर्वेक्षण
खानेपानी महशुल	धारा सङ्ख्या तथा पानीको उपयोग	वितरण परिमाण, मिटर रिडिङ
विद्युत महशुल	मिटर सङ्ख्या तथा विजुलीको उपभोग	वितरण परिमाण, मिटर रिडिङ
फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	सेवा लिनेको सङ्ख्या	गाउँपालिका, सेवा प्रदायक
ढल निकास सेवा शुल्क	सेवा लिनेको सङ्ख्या	गाउँपालिका, सेवा प्रदायक
हाटबजार सेवा शुल्क	हाटबजार क्षेत्रको क्षेत्रफल	स्थलगत सर्वेक्षण
पशु वधशाला सेवा शुल्क	औषत पशु वध सङ्ख्या	स्थलगत सर्वेक्षण
सार्वजनिक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क	प्रत्यक्ष सेवा लिनेको सङ्ख्या	स्थानीय तह
भाडा तथा बहाल	भाडा बहालमा दिएको पसल, घर तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
मेसिन तथा औजार भाडा	भाडामा दिएको मेसिन तथा औजार र प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा	ताल, पोखरी तथा जग्गाहरूको सङ्ख्या तथा क्षेत्रफल तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
प्राकृतिक स्रोत	निस्काशन परिणाम	EIA प्रतिवेदन, स्थलगत सर्वेक्षण

कुल आय सम्भाव्यता पहिचान (शीर्षकगत रूपमा विश्लेषण गर्ने)

विवरण	सङ्ख्या	औषत कर वा शुल्कको दर	सम्भाव्य रकम
ठूला			
मझौला			
साना			
कुल आय सम्भाव्यता			

खुद आय सम्भाव्यता पहिचान

विवरण	रकम
कुल आय सम्भाव्यता	
खुद आय सम्भाव्यता: करको दायरामा ल्याउन सकिने (कुल सम्भाव्यताको ... प्रतिशतले हुने रकम)	

खुद आय सम्भाव्यता पहिचान (आय ठेक्का)

विवरण	रकम
कुल आय सम्भाव्यता	
करको दायरामा ल्याउन सकिने (कुल सम्भाव्यताको ... प्रतिशतले हुने रकम)	
घटाउने, ठेकेदारको ओभरहेड खर्च (आयको १५ प्रतिशतले हुने रकम)	
घटाउने, ठेकेदारको नाफा (आयको १० प्रतिशत)	
खुद आय सम्भाव्यता (प्रारम्भिक ठेक्का अड्क)	

निश्कर्ष:

सम्भाव्यता पहिचान पछि आय सझ्कलनमा टूलो खाडल (GAP) देखिएका आय शिर्षकहरु	खाडल टूलो हुनुको कारण	समाधानका उपायहरु

अनुसूची ४ - फोटोग्राफ तथा मिटिङ माइन्यूट

भीमफेदी गाउँपालिका प्रशासनिक भवन

राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी प्रारम्भिक बैठक

परामर्शदाता टिम राजश्व शाखामा तथ्याङ्क रूजु गर्दे

भीमफेदी बजार

अज्ञ ग्रामि २०७९ बैतडी जिल्लाको गाउँपालिका कार्यालयको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ही ग्रामस्वतंत्र ग्राही नको अधिकृतमात्राको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्फमा सम्बन्धित प्रारम्भिक छलफल कार्यक्रममा इहाजल्लमोहिनीका व्याख्यानहरूको काण्डित रद्दी।

तपसीतः

१. श्री मिस्ट्रिल गहाना - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

२. श्री कमल रिशात - तेष्वा अधिकृत

३. श्री बद्री चापाकोटा - गोप्ता अधिकृत

४. श्री तिशान राई - ई अधिकृत

५. श्री तेयानाथ तिकारी - जिन्सीशाला प्रमुख / तेचापात

६. श्री रम्जित राज बांसिया - प्रशासन व्याख्या प्रमुख

७. श्री सुदिप कंडेल - राजस्व इकाई प्रमुख

८. श्री बुवास चन्द्र विमिर्दे - परामर्शदाता / NDC

बिर्णथः -

बमाती प्रदेश ग्राम्यसत केन्द्र मार्फत NDC को प्रतिनिधि र पस जाँ -
चालिकाका कमेन्टारी एवं वीच राजस्व सुधार कार्ययोजनाको खाका
र यसुदेश सम्बन्धित तथ्याङ्कहरूको विवरण छारे छलफल सम्बन्ध
चलको उद्देश्य र ओँचित्य सम्बन्धमा छलफल सम्बन्ध जारीयो।
यस घालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी विवरण
झाधपदिक जारि उपराखीदातां लाई उपतन्त्र जाराउ विर्णथ
जारीयो।

Mark. Y

Mark.

भीमफेदी गाउँपालिका
राजस्व सुधार कार्ययोजना

Mark.

मस्यौदा प्रतिबेदन प्रस्तुतीकरण तथा तथ्याङ्क प्रमाणीकरण कार्यक्रमका भलकहरु:

उपाध्यक्षको कार्यकक्षमा मस्यौदा प्रतिबेदन प्रस्तुती

मस्यौदा प्रतिबेदन प्रस्तुतीकरण गर्दै

मस्यौदा प्रतिवेदनको प्रस्तुतीकरण गर्दै

छलफल पर्स्यात को सामुहिक फोटो

मस्यौदा प्रतिबेदन प्रस्तुतीकरण तथा तथ्याङ्क प्रमाणीकरण कार्यक्रमका माइन्यूट:

आज मिति २०७९ साल आषाढ १२ गते आइतवार भीमफेदी गाउँपालिकाको प्रदेश सुशासन केन्द्रको आर्थिक सहयोगमा नेपाल डेभेलपमेन्ट कन्सल्टेन्सीले तयार गरेको भीमफेदी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना, २०७९, को मस्यौदामाथि छलफल तथा प्रस्तुतीकरण कार्यक्रम बागमती प्रदेश, मकवानपुर जिल्ला, भीमफेदी गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष तथा राजस्व परामर्श समितिको संयोजक श्री संजिव श्रेष्ठज्यूको अध्यक्षता तथा देहाय बमोजिमन्ना जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा करदाताको समुपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

देहाय:-

हस्ताक्षर	नाम	पद
	संजिव श्रेष्ठ	उपाध्यक्ष
	भीमलाल महर्जन	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
	सोम व. स्पाइक्स घलाम	५६ नं. वडा अध्यक्ष
	रिता कुमारी मगर	कार्यपालिका सदस्य
	सुदिप कुमार कडेल	राजस्व इकाई प्रमुख

आमान्तरिक:-

आमान्तरिक लिंगमा		
	सुमित्रा लामा	कार्यपालिका सदस्य
	बुद्धि वहादुर वाइवा	६ नं. वडा सदस्य
	विजय लामा	६ नं. वडा सदस्य
	बन्दना वसेल	६ नं. वडा सदस्य
	करुणा रिसाल	लेखा अधिकृत
	विद्रि सापकोटा	योजना तथा अनुगमन शाखा प्रमुख
	दुर्गा घिमिरे	म.वा.त.ज्ये.ना.शाखा प्रमुख
	निशान्त राई	सुचना प्रविधि अधिकृत

	तोयानाथ तिवारी	सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन शाखा प्रमुख
	रन्जितराज बैनिया	प्रशासन शाखा प्रमुख
	Prime Commercial Bank Ltd, Bhimphedi	करदाता
		करदाता
		करदाता
	द्रोण बहादुर सेन	परामर्शदाता
	लक्ष्मण उपेती	परामर्शदाता

प्रस्तावहरू:-

१. भीमफेदी गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना, २०७९ को मस्योदामाथि छलफल सम्बन्धमा ।
२. विविध ।

निर्णय नं.१

प्रस्ताव नं. १ माथि छलफल गर्न भीमफेदी गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष लगायत जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत शाखाका कर्मचारीहरू तथा सगेकारवाला करदाताहरूविच भीमफेदी गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा अपरान्ह १ बजेदेखि ३ बजेसम्म प्रदेश सुशासन केन्द्रको सहयोग सहयोगमा नेपाल डेभेलमेन्ट कन्सलटेन्सीले तयार गरेको भीमफेदी गाउँपालिको राजस्व सुधार कार्ययोजना, २०७९, को मस्योदाको प्रस्तुतिकरण गरी सो सम्बन्धमा उठेका विभिन्न विषयको व्यापक छलफल गरी आएका सुझावहरू संकलन गरियो ।

